

Програм привредног развоја Војводине
Назив програма еВојводина

Пројекат
ПОЛИТИКА И СТАНДАРДИ ЗА КОРИШЋЕЊЕ
ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА
У ПОКРАЈИНСКИМ И ОПШТИНСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
АП ВОЈВОДИНЕ
Уговор бр. 0601-207/71 од 13. децембра 2005. године

Наручилац: ИЗВРШНО ВЕЋЕ АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ,
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА НАУКУ И ТЕХНОЛОШКИ РАЗВОЈ, са седиштем
у Новом Саду, на адреси Булевар Михајла Пупина 16.

и

СТРУЧНА СЛУЖБА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА ПРИВРЕДНОГ РАЗВОЈА
АУТОНОМЕН ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ, са седиштем у Новом Саду, на адреси
Булевар Михајла Пупина 16.

Извршилац: ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ, са седиштем у Новом Саду, на
адреси Трг Доситеја Обрадовића 4

Руководилац: Др Зора Коњовић, редовни професор

Нови Сад, август 2006. године

Програм привредног развоја Војводине
Назив програма еВојводина

Пројекат
ПОЛИТИКА И СТАНДАРДИ ЗА КОРИШЋЕЊЕ
ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА
У ПОКРАЈИНСКИМ И ОПШТИНСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
АП ВОЈВОДИНЕ

Уговор бр. 0601-207/71 од 13. децембра 2005. године

Пројектантски тим:

Др Зора Коњовић, дипл. мат.

Др Душан Сурла, дипл. мат.

Др Бранко Милосављевић, дипл. инж. ел.

Мр Мирослав Зарић, дипл. инж. ел.

Мр Ђорђе Обрадовић, дипл. инж. ел.

Нови Сад, август 2006. године

Програм привредног развоја Војводине
Назив програма **еВојводина**

Менаџер програма еВојводина
Проф. Др Душан Сурла
Заменик менаџера програма еВојводина
Проф. Др Зора Коњовић

Назив пројекта

Пројекат
ПОЛИТИКА И СТАНДАРДИ ЗА КОРИШЋЕЊЕ
ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА
У ПОКРАЈИНСКИМ И ОПШТИНСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
АП ВОЈВОДИНЕ

Савет пројекта

Др Раде Ћирић, Помоћник покрајинског секретара за науку
Др Саша Бошњак, ванр. проф. Економски факултет, Суботица
Др Зора Коњовић, ред. проф., Факултет техничких наука, Нови Сад
Др Милош Рацковић, ред. проф., Природно-математички факултет, Нови Сад
Др Иван Луковић, ред. проф., Факултет техничких наука, Нови Сад
Мр Милан Парошки, Служба за опште и заједничке послове покрајинских органа

Аутори пројекта

Др Зора Коњовић, редовни професор, Факултет техничких наука, Нови Сад
Др Душан Сурла, редовни професор, Природно-математички факултет, Нови Сад
Др Бранко Милосављевић, доцент, Факултет техничких наука, Нови Сад
Мр Мирослав Зарић, асистент, Факултет техничких наука, Нови Сад
Мр Ђорђе Обрадовић, асистент, Факултет техничких наука, Нови Сад

Предговор

У Пројекту су разматрани елементи за израду стратешког документа којим се дефинишу политика и стандарди за коришћење информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у покрајнским и општинским органима управе у Аутономној Покрајини Војводини.

Пројектна документација садржи следећа поглавља:

1. Информационо друштво и друштво базирано на знању
2. Политика и активности Европске Уније на изградњи информационог друштва
3. Стање у Републици Србији и Аутономној Покрајини Војводини
4. Основе за стратегију развоја еУправе у Аутономној Покрајини Војводини

У **првом** поглављу дат је кратак осврт на информационо друштво и друштво базирано на знању. Посебно су размотрене могућности, ризици и начини примене ИКТ.

Детаљан приказ политике и активности које се у земљама Европске Уније (ЕУ) спроводе са циљем изградње информационог друштва дат је у **другом** поглављу. Приказ обухвата следеће аспекте развоја информационог друштва и, посебно, еУправе:

- историју развоја информационог друштва,
- законски оквир
- степен развоја,
- електронске јавне сервисе,
- делегирање надлежности, и
- расположиву инфраструктуру.

Анализа стања еУправе у Републици Србији и Аутономној Покрајини Војводини дата је у **трећем** поглављу. Анализа је извршена по угледу на методологију која се примењује у земљама ЕУ.

Четврто поглавље даје основе за стратегију развоја еУправе у Аутономној Покрајини Војводини. Предложене су надлежности Покрајине и локалне самоуправе за све аспекте еУправе. Такође је разматрана и организација ових надлежности на нивоу Покрајине.

Као прилог пројектној документацији је CD који садржи овај пројекат и документа наведена у литератури која се могу слободно преузети са Интернета.

Захваљујемо се члановима Савета пројекта на активном учешћу у формирању коначног текста пројектне документације.

Аутори

САДРЖАЈ

1. Увод: Информационо друштво и друштво базирано на знању	1
2. Политика и активности Европске Уније на изградњи информационог друштва	5
2.1. Историја развоја информационог друштва	5
2.2. Законска регулатива	11
2.3. Степен развоја информационог друштва	25
2.4. Електронски јавни сервиси	27
2.5. Надлежности за еУправу	34
2.5.1. Надлежности за националну еУправу	34
2.5.2. Надлежности за регионалну/локалну еУправу	45
2.6. Стање инфраструктуре за еУправу	53
2.7. Стандарди за еУправу	61
2.7.1. Данско окружење за интероперабилност	61
3. Стање у Републици Србији и Аутономној Покрајини Војводини	63
3.1. Историја развоја информационог друштва	63
3.2. Законски оквир	63
3.2.1. Период 1989 – 2001. године	64
3.2.2. Период након 2001 године	65
3.3. Степен развоја информационог друштва	73
3.4. Електронски јавни сервиси	73
3.5. Надлежности за национални ниво развоја информационог друштва и еУправе	74
3.6. Надлежности за регионални/локални ниво развоја информационог друштва и еУправе	76
3.7. Техничко-технолошка инфраструктура	77
4. Основе за стратегију развоја еУправе у Аутономној Покрајини Војводини	81
4.1. Надлежности Покрајине за еУправу	82
4.1.1. Надлежности Покрајине за креирање политике	82
4.1.2. Надлежности Покрајине за координацију	85
4.1.3. Надлежности Покрајине за имплементацију	86
4.1.4. Надлежности Покрајине за подршку	86
4.1.5. Надлежности Покрајине за финансијски надзор и праћење имплементације	86
4.1.6. Надлежности Покрајине за заштиту података	86
4.2. Организација надлежности Покрајине за еУправу	86
4.3. Надлежности локалне самоуправе за еУправу у Аутономној Покрајини Војводини	87
4.2.1. Надлежности локалне самоуправе за креирање политике	87
4.2.2. Надлежности локалне самоуправе за координацију	87
4.2.3. Надлежности локалне самоуправе за имплементацију	87

4.2.4. Надлежности локалне самоуправе за подршку	87
4.2.5. Надлежности локалне самоуправе за финансијски надзор и праћење имплементације	88
4.2.6. Надлежности локалне самоуправе за заштиту података	88
Коришћена литература	89

1. Увод: Информационо друштво и друштво базирано на знању

Информационо друштво је текућа фаза развоја друштва. Постоји много покушаја да се дефинише појам информационог друштва. Следе неке од дефиниција:

- Друштво чији економски и културни живот критично зависе од информационих и комуникационих технологија. Популаризовано у Европи 1994. кроз Bangemann-ов извештај 'Europe and the global information society'. Слично концептима Национална информациона инфраструктура (National Information Infrastructure – NII) и Глобална информациона инфраструктура (Global Information Infrastructure – GII), али мање фокусирано на технологију а више на коришћење. (www.christlinks.com/glossary2.html)
- Тип друштва у коме информације и приступ информацијама играју централну улогу, економски, друштвено, и појединачно. Владе чине напоре да своје земље уведу у ову еру. (mobileman.projects.supsi.ch/glossary.html)
- Односи се на друштво где су креирање, дистрибуција и руковање информацијама основна активност. Може се користити у вези са организацијом која повезује људе, идеје и питања која укључују информације. (www.sprint.gov.uk/pages.asp)
- Информационо друштво је оно у коме креирање, дистрибуција и руковање информацијама постају важна економска и културолошка активност. Економија знања је његов економски пандан којим се креира богатство путем економске експлоатације знања. (en.wikipedia.org/wiki/Information_society)
- Друштво интегрисано сложеним комуникационим мрежама које убрзано развија и размењује информације. (oregonstate.edu/instruct/anth370/gloss.html)

Појам друштва базираног на знању такође је дефинисан на више начина. Једна од дефиниција је следећа:

- Друштво базирано на знању је иновативно друштво доживотног учења које поседује заједницу ученика, истраживаче, инжењере, техничаре, истраживачке мреже и фирме ангажоване на истраживањима и производњи роба и услуга високе технологије. Оно формира национални иновациони систем који је интегрисан у међународне мреже за производњу знања, његово ширење, примену и заштиту. Његови алати из области информационо-комуникационих технологија чине лако доступним огромне количине људског знања. Знање се користи да оспособи и обогати људе културолошки и материјално и да се изгради одрживо друштво. (<http://www.sciforum.hu/index.php>)

Дакле, као основа за даље напредовање и уједначенији развој људског друштва у целини узимају се два основна елемента:

1. знање као кључни ресурс развоја,
2. информационо-комуникационе технологије (ИКТ) као средства којим се обезбеђује техничко-технолошка подршка развоју.

Информационо друштво представља циљ коме теже развијене и мање развијене земље. Важна је и чињеница да је тренутни ниво коришћења ИКТ у свету такав да је практично немогуће остварити пословну или административну комуникацију са развијеним земљама без коришћења ових технологија. Овакав положај ИКТ у

савременом друштву захтева сагледавање могућности које пружа њихова примена, анализу ризика које носи њихова примена и, посебно, начина њихове примене.

Могућности које ИКТ пружају односе се на све сегменте друштва: све области привреде, образовање и културу, здравство, и политичке и административне органе и системе. При томе се идентификују два скупа могућности:

1. унапређење различитих привредних грана и административних система базирано на примени ИКТ, и
2. развој ИКТ сектора као посебне привредне гране која данас представља једну од најпрофитабилнијих области у развијеним земљама.

Први скуп могућности односи се на успостављање е-базираних сервиса/система у које спадају еПословање, еТрговина, еБанкарство, еУправа, еОбразовање, еЗдравство, итд. и којима се унапређује одговарајући сектор. Други скуп могућности, поред развоја профитабилне привредне гране, представља основу без које није могуће остварити потребан ниво технолошке независности за компетентан развој и увођење е-базираних сервиса/система у различитим секторима.

Нови облици пословних процеса као неопходну основу захтевају одговарајућу инфраструктуру која обухвата:

1. организационе,
2. људске, и
3. техничко-технолошке ресурсе.

У примени ИКТ у различитим видовима пословних комуникација основни ризик земаља у транзицији лежи у огромном заостајању у односу на развијене, па и мање развијене земље. Овакво заостајање за последицу има отежану комуникацију са окружењем, што минимизира шансе да се оствари развој привредно-економског система и укључивање у међународне интеграције.

Други присутан ризик јавља се у односу на начин примене ИКТ која је неизбежна. Са становишта овог документа од посебног је значаја начин примене ИКТ у органима управе и администрације на свим нивоима.

У односу на начин примене ИКТ у органима управе основни ризик везан је за глобално одредење за управу и администрацију која ће бити сервис грађана и пословних субјеката. Реалан је ризик да се имплементација ИКТ доминантно усмери на подршку локалним пословним процесима управних и јавних административних институција из два разлога:

1. Без адекватне ИКТ подршке локалним функцијама није могуће реализовати одржив систем јавних сервиса.
2. Много је сложеније и захтевније са становишта потребне инфраструктуре (организационе, људске и техничко-технолошке) успоставити и одржавати систем јавних сервиса.

Генерално гледано, ове примене могуће је остварити на два различита начина:

1. децентрализованим приступом,
2. централизованим приступом.

И један и други начин имају своје предности и недостатке. Потпуно децентрализована имплементација представља окружење које не захтева напоре на координацији и синхронизацији, али као негативан ефекат има веће могућности неодговарајућих избора са становишта садржаја и технолошких решења за обезбеђење сервиса електронски базираних процеса пословања. Имплементација базирана на строгој

централизацији омогућује највиши ниво контроле избора везаних за садржаје и начин технолошке имплементације, али има недостатак што захтева изузетне напоре и ресурсе који, најчешће, нису расположиви.

Примена ИКТ у управи детаљно је анализирана за земље Европске Уније (ЕУ) у другом поглављу. По угледу на методологију анализе развоја информационог друштва и, посебно, еУправе у ЕУ, у трећем поглављу је дат преглед стања у Републици Србији и Аутономној Покрајини Војводини. На основу датих прегледа развоја, односно стања у ЕУ и код нас, у четвртом поглављу дате су основе за израду стратегије увођења ИКТ у органе управе у Аутономној Покрајини Војводини.

2. Политика и активности Европске Уније на изградњи информационог друштва

Развој информационог друштва, односно друштва базираног на знању представља политичко одређење Европске Уније [1]. На овом пољу организоване активности се интензивно одвијају већ више од 15 година. У основи могуће је идентификовати активности на два нивоа:

2. ниво саме Уније,
3. ниво држава чланица.

На нивоу Европске Уније активности су везане за дефинисање заједничких циљева и принципа [2, 3, 4], као и за обезбеђење дела ресурса којим се финансијски и стручно подржавају програми развоја информационог друштва, посебно у земљама кандидатима за чланство у Европској Унији [5]. Значајни су и финансијски и организациони напори које Европска Унија улаже у истраживања везана за развој ИКТ кроз различите програме који се финансирају из заједничких средстава Уније [6,7].

На нивоу земаља чланица такође се посебна пажња посвећује примени ИКТ. Принципи примене ИКТ у земљама чланицама базирани су на основним принципима Уније и прилагођени потребама и могућностима појединачних земаља. Специфичности земаља чланица односе се на следеће аспекте:

- историју развоја информационог друштва,
- законски оквир
- степен развоја,
- електронске јавне сервисе,
- делегирање надлежности, и
- расположиву инфраструктуру.

У документу **eGovernment in the Member States of the European Union** [8] дат је систематизован преглед података о свим овим аспектима.

2.1 Историја развоја информационог друштва

Табеларни приказ историје развоја дат је у Табели 2.1. Историја развоја приказана је кроз податке о:

- првој активности на развоју информационог друштва,
- првој стратегији развоја еУправе,
- последњој ревизији стратегије развоја еУправе,
- интранет систему органа управе, и
- првом јавном сервису.

Анализом података (Табела 2.1) може се утврдити да су најраније активности из домена развоја информационог друштва започеле још касних 50-тих година прошлог века (у Великој Британији 1957. и Данској 1959.), затим половином 70-тих (Француска 1974.). Затим следе земље које су прве активности започеле почетком 90-тих година, па земље које су почеле средином 90-тих и, коначно, земље које су своје активности започеле са уласком у 21. век (почетак 2000-тих). Нове чланице ЕУ су, по правилу, своје активности започеле 90-тих, при чему има земаља које су то учиниле почетком декаде и земаља које су то учиниле у другој половини декаде. Малта и Пољска су своје активности започеле 2000. године.

Доношење прве стратегије развоја еУправе у земљама ЕУ везано је за другу половину 90-тих и 2000-те године, са изузетком Данске (1983) и Кипра (1989). При томе, већина земаља је своје активности лоцирала временски у другу половину 90-тих година. Нове чланице ЕУ су своје прве стратегије развоја еУправе доносиле крајем 90-тих и почетком 2000-тих.

Већина земаља извршила је последњу ревизију развоја еУправе 2005. године, док су то Кипар, Холандија и Словачка урадиле 2004., а Словенија 2006. године.

Из расположивих податак о интранет систему органа јавне управе може се закључити да већина земаља има овај систем, а у осталима је његов развој у завршној фази. Изузетак су Данска која га нема, и Словачка у којој је развој започет па обустављен из финансијских разлога.

Први електронски јавни сервис је успоставила Данска још 1970. године кроз *Централни систем за пријаву пореза*. У другим земљама ЕУ електронски јавни сервис почињу да функционишу крајем 90-тих и, у већини случајева, почетком 2000-тих. Од нових чланица ЕУ први електронски јавни сервис *Портал пореске службе* увела је Естонија 2000. године.

Табела 2.1. Историја развоја еУправе у земљама Европске Уније

Земља	Прва активност владе на развоју информационог друштва	Прва стратегија развоја еУправе	Последња ревизија стратегије еУправе	Интранет органа управе	Први јавни сервис
Аустрија	<u>Јул 1995.</u> Иницијатива Аустријски пут у информационо друштво	<u>Децембар 1996.</u> Извештај о Информационом друштву	<u>20. јул 2005.</u> Правилник о креирању и употреби Адресног регистра	Corporate Network Austria (CNA)	<u>Децембар 1997.</u> HELP портал (изводи из матичних књига)
Белгија	<u>28. новембар 1997.</u> Представљен владин интранет	<u>28 јул 1999.</u> Пут у 21. век	<u>2. мај 2005.</u> Оквири еУправе на националном и европском нивоу BELGIF	<u>28. новембар 1997.</u> Fedenet	<u>22. новембар 2000.</u> Електронска идентификациона картица за јавне сервисе
Кипар	<u>1989.</u> План о компјутеризацији владе	<u>1989.</u> План о компјутеризацији владе	<u>2004.</u> Национална стратегија за развој информационог друштва	Government Internet/ Intranet/ Extranet (GIN)	<u>Јун 2001.</u> Владин портал
Чешка	<u>17. јун 1996.</u> Успостављена Канцеларија за информациони систем државних органа	<u>31. мај 1999.</u> Пут ка информационом друштву	<u>19. октобар 2005.</u> Национална стратегија информационог друштва	Public Administrat. Intranet (IVS); изградња у току	<u>Октобар 2003.</u> Портал јавне администрације

Табела 2.1. Историја развоја еУправе у земљама Европске Уније
– наставак 1 -

Земља	Прва активност владе на развоју информационог друштва	Прва стратегија развоја еУправе	Последња ревизија стратегије еУправе	Инtranет органа управе	Први јавни сервис
Данска	<u>1959.</u> Успостављена државна ИТ компанија Datacentralen	<u>1983.</u> Програм модернизације	<u>6. октобар 2005.</u> Ревизија еУправе	Нема	<u>1970.</u> Централни систем за пријаву пореза
Естонија	<u>19. јул 1996.</u> Документ о заштити личних података	<u>Април 1998.</u> Принципи информационе политике	<u>Јун 2005.</u> План за 2006. годину	<u>1998</u> ЕЕBone	<u>Октобар 2000.</u> Портал пореске службе
Финска	<u>Мај 1994.</u> Стратегија менаџмента информација у влади	<u>18. јануар 1995.</u> Владин документ о принципима развоја Финске као информационог друштва	<u>12. октобар 2005.</u> Пројекат јачања сарадње општина	<u>1998</u> Senaattori	<u>Децембар 1999.</u> Електронска картица за идентификацију
Француска	<u>21. март 1974.</u> Документ о повезивању личних докумената јединственом идентификацијом	<u>26. јул 1995.</u> Стратешки принципи државне реформе	<u>21. јул 2005.</u> Политика електронског потписа (PRIS)	<u>2000</u> AdER; базиран на VPN.	<u>Април 1998.</u> Електронска здравствена легитимација (Vitale card)
Немачка	<u>Фебруар 1996.</u> Акциони план владе Инфо2000: Немачки пут ка Информационом друштву	<u>Фебруар 1996.</u> Акциони план владе Инфо2000: Немачки пут ка Информационом друштву	<u>19. септембар 2005.</u> Стандарди и архитектура у еУправи	<u>1990.</u> Berlin-Bonn Information Network - IVBB	<u>Март 2001.</u> Портал Bund.de (сервиси савезне администрације)
Грчка	<u>1994.</u> Klisthenis: програм модернизације јавне администрације за период 1999-2004	<u>1995.</u> Грчка стратегија за информационо друштво: средство за запошљавање, развој и квалитет живота	<u>12. јул 2005.</u> Дигитална стратегија 2006-2013	National Public Administrat. Network - SYZEFXIS.	<u>Пролеће 2002.</u> Сервисни центри (интегрисане административне процедуре)

Табела 2.1. Историја развоја еУправе у земљама Европске Уније
– наставка 2 -

Земља	Прва активност владе на развоју информационог друштва	Прва стратегија развоја еУправе	Последња ревизија стратегије еУправе	Инtranет органа управе	Први јавни сервис
Мађарска	5. јул 1991. Основан Мађудепартмански комитет за информатику	9. октобар 1995. Информатичка стратегија 1995 - 1997.	1. новембар 2005. Правила о јавној управи и сервисима	18. новембар 2004. Elektronikus Kormányzati Gerinchálózат (EKG)	Децембар 2001. Први портал еУправе eKormanyzat.hu
Ирска	1994. Иницијатива за побољшање служби управе на свим нивоима Strategic Management Initiative (SMI)	1994. Иницијатива за побољшање служби управе на свим нивоима Strategic Management Initiative (SMI)	11. октобар 2005. ИТ пројекти у јавном сектору	Irish Government's Virtual Private Network (GVPN)	Април 2001. Портал еУправе OASIS
Италија	1993. Формирано тело за информационе технологије у јавним службама	1995. План о развоју Информационог друштва	18. октобар 2005. Смернице о квалитету јавних сервиса	Rete unitaria della Pubblica Amministrazione (RUPA)	1. јун 2002. Портал Italia.gov.it
Летонија	1998. Пројекат Интегрисани владин информациони систем	30. март 1999. Национални програм "Информатика"	29. септембар 2005. Програм еУправе од 2005. до 2009. године	State-Significant Data Transmission Network (VNDPT)	2002. Владин портал LVonline.lv
Литванија	2000. Одговорност за информациону политику додељења Министарству унутрашњих послова	22. децембар 2001. Државна ИТ стратегија и план реализације	8. јун 2005. Стратегија развоја информационог друштва	VIKT - Secure Computer Network of the State Institutions	21. јануар 2004. Портал еУправе
Луксембург	1995. Формиран комитет за развој Информационог друштва	1. фебруар 2001. План eLuxembourg	13. јун 2005. План за убрзање развоја еУправе	RACINE	29. новембар 2004. Business Portal

Табела 2.1. Историја развоја еУправе у земљама Европске Уније
– наставак 3 -

Земља	Прва активност владе на развоју информационог друштва	Прва стратегија развоја еУправе	Последња ревизија стратегије еУправе	Инtranет органа управе	Први јавни сервис
Малта	Новембар 1998. Усвојен трогодишњи план информатизације јавних сервиса (ISSP)	Новембар 1998. Трогодишњи план информатизације јавних сервиса (ISSP)	Март 2005. Програм Окружење за политике управљања подацима	3. април 2003. MAGNET	17. мај 2002. Владин портал www.gov.mt
Холандија	1994. Усвојен Национални програм о електронским аутопутевима	Децембар 1998. Акциони програм електронске владе	14. јуни 2004. Политичка декларација ка електронској влади	Rijksoverheidsintranet (RYX); The Hague Ring (оперативан до краја 2006.)	24. март 2003. Портал еУправе Overheid.nl
Пољска	28. новембар 2000. Документ Циљеви и правци развоја информационог друштва у Пољској	14. Јуни 2002. Манифест Пољска еУправа	26. Октобар 2005. Акциони план еУправе за 2005-2006	У развоју	21. децембар 2002. Пољска Интернет библиотека
Португалија	1991. INFOCID – међудепартмански информациони систем за грађанство	1996. Национална иницијатива за информационо друштво	30. јул 2005. LigarPortugal - нови програм информационог друштва	Било је предвиђено да се зарши 2005. Још је у развоју	1991. INFOCID - међудепартмански информациони систем за грађанство
Словачка	14. новембар 1995. Акт о развоју информационог система јавних органа	18. август 1999. Стратегија реформе јавне администрације	21. јануар 2004. Стратегија и акциони план за развој информационог друштва	GovNet (започет 1990тих); развој обустављен	22. април 2003. Национални портал јавне администрације Obcan.sk
Словенија	Јануар 1993. Оснивање Владиног центра за информатику	7. фебруар 2001. Документ Стратегија еТрговине у јавној администрацији за период 2001-2004	1. јануар 2006. Програм мера за упрошћење администрације	Fast Communications Network (НКМ)	Март 2001. Портал еУправе

Табела 2.1. Историја развоја еУправе у земљама Европске Уније
– наставак 4 -

Земља	Прва активност владе на развоју информационог друштва	Прва стратегија развоја еУправе	Последња ревизија стратегије еУправе	Инtranет органа управе	Први јавни сервис
Шпанија	<u>Фебруар 1996.</u> Декрет о употреби електронских техника у јавној администрацији	<u>23. децембар 1999.</u> Иницијатива за развој информационог друштва	<u>4. новембар 2005.</u> План за развој информационог друштва AVANZA	<u>2002</u> Government Intranet	<u>4. септембар 2001.</u> Портал еУправе Administracion.es
Шведска	<u>1997.</u> Концепт и стандард за сигурну размену информација између владиних служби и са корисницима	<u>1998.</u> Администрација државне владе у служби грађана	<u>30. јун 2005.</u> Нова ИКТ политика	Припреме у току	<u>Септембар 2003.</u> Портал еУправе 24/7 Agency website
Велика Британија	<u>1957.</u> Успостављена владина служба за евалуацију и саветодавну делатност за рачунаре	<u>Новембар 1996.</u> Оквири функционисања еУправе (Government Direct Green Paper)	<u>2. новембар 2005.</u> Трансформациона влада подржана технологијом	<u>21. април 1998.</u> Government Secure Intranet (GSI)	<u>4. децембар 2000.</u> Портал еУправе UKonline.gov.uk

2.2. Законска регулатива

Законска регулатива представља изузетно важан сегмент развоја информационог друштва у целини, а посебно еУправе. Земље ЕУ, као један од основних принципа заједништва, имају хармонизовану законску регулативу у свим областима, па и у еУправи. Анализа законске регулативе у земљама ЕУ дата у [8] разматра стање које се односи на законску регулативу релевантну за еУправу. При томе су законски документи класификовани на следеће групе према области на коју се односе: еУправа у најужем смислу, слобода информисања, заштита/приватност података, еТрговина, еКомуникације, еПотпис/еИдентитет, еНабавке, и коришћење/размена информација у јавном сектору. Наведене области су у овом документу класификоване на две групе: *основна законска регулатива* (еУправа у најужем смислу, слобода информисања, заштита/приватност података) и *законска регулатива за сервисе и инфраструктуру* (еТрговина, еКомуникације, еПотпис/еИдентитет, еНабавке, и коришћење/размена информација у јавном сектору). Основна законска регулатива детаљно је приказана у Табели 2.2. а законска регулатива за сервисе и инфраструктуру у Табели 2.3.

Анализом података из Табеле 2.2. уочава се да постоје две групе земаља: земље које имају закон који се експлицитно односи на еУправу и земље у којима не постоји посебан закон о еУправи. Земље које имају посебан закон о еУправи донеле су га након 2000. године. И земље које немају посебан закон имају законску регулативу еУправу у оквиру других законских аката. Слобода информисања је у највећем броју земаља ЕУ регулисана посебним законом. Изузетак су Кипар, Грчка и Луксембург. Време доношења ових закона су 90-те године прошлог века. Изузетак су Шведска (закон из 1949., модификован 1998.) и Француска (закон из 1978.). Заштита/приватност података је у свим земљама ЕУ регулисана посебним законом. Ови закони су у већини земаља доношени или почетком 90-тих, или крајем 90-тих и 2000-тих година. Изузетак је опет Француска која питање заштите/приватности података регулише истим законом из 1978. године који се бави и слободом информисања.

Анализом података из Табеле 2.3. уочава се следеће. У свим земљама ЕУ постоји законска регулатива о еТрговини. Закони су доношени у периоду 2000 – 2004. година. Све земље ЕУ имају законску регулативу о еКомуникацијама. Важећа законска регулатива у већини земаља датира из периода 2000 – 2005. године, са изузетком Малте која још увек примењује закон донет 1997. године. Све земље ЕУ имају законску регулативу која уређује дигитални потпис. Од земаља ЕУ прва је овај закон донела Аустрија (1999. године) а последњи Кипар (2004. године). Остале земље су своје законе доносиле у периоду 2000 – 2003.

Једна од области еУправе за коју у земљама ЕУ постоје директиве (2004/17/ЕС и 2004/18/ЕС) јесте примена електронских средстава у поступцима набавки за буџетске кориснике. Холандија, Малта, Грчка и Кипар немају законску регулативу за ову област, Први закон из ове области је донет у Шведској 1992. године. Остале земље ЕУ су законе доносиле у периоду 2001 – 2004. година.

Девет земаља ЕУ има законску регулативу из домена коришћења и размене јавних података. Тринаест земаља је у току имплементације директиве ЕУ (2003/98/ЕС). Белгија и Кипар немају посебну регулативу у овој области, док за Малту не постоје подаци.

Табела 2.2. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Основна законска регулатива

Земља	Законска област		
	еУправа	Слобода информисања	Заштита/приватност података
Аустрија	<u>27. фебруар 2004</u> Закон о еУправи	<u>15. мај 1987</u> Уставни закон о приступу информацијама	<u>1999.</u> Закон о заштити података 2000
Белгија	Не постоји посебна законска регулатива	<u>1994</u> Закон о праву приступа административним документима	<u>8. децембар 1992</u> Закон о заштити личног живота
Кипар	Не постоји посебна законска регулатива	Не постоји посебна законска регулатива	<u>Новембар 2001</u> Закон о обради личних података (заштита појединаца)
Чешка	<u>14. септембар 2000</u> Закон о информационим системима јавне администрације	<u>11. мај 1999.</u> Закон о слободном приступу информацијама	<u>4. април 2000.</u> Закон о заштити личних података
Данска	Не постоји посебна законска регулатива	<u>19. децембар 1985.</u> Закон о приступу административним евиденцијама	<u>13. мај 2000.</u> Закон о обради личних података
Естонија	Не постоји посебна законска регулатива	<u>Новембар 200.</u> Закон о јавним информацијама	<u>19. јул 1996.</u> Закон о заштити личних података
Финска	<u>1. фебруар 2003.</u> Закон о електронским сервисима и комуникацији у јавном сектору	<u>1999.</u> Закон о јавности владиних активности	<u>1999.</u> Закон о личним подацима
Француска	Не постоји потпуна законска регулатива	<u>17. јул 1978.</u> Закон о приступу административним документима	<u>6. јануар 1978.</u> Закон о информатици и слободи

Табела 2.2. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Основна законска регулатива
- наставак 1 -

Земља	Законска област		
	еУправа	Слобода информисања	Заштита/приватност података
Немачка	Не постоји јединствена законска регулатива	<u>1. јануар 2006.</u> Закон о слободном информисању	<u>1990; август 2002.</u> Савезни закон о заштити података
Грчка	Не постоји законска регулатива за ову област	Не постоји законска регулатива за ову област. Општа права регулисана Уставом.	<u>Април 1997.</u> Закон о заштити појединаца у односу на обраду личних података
Мађарска	Не постоји јединствена законска регулатива	<u>1992.; Јул 2005.</u> Закон о заштити личних података и обелодањивању података од јавног интереса; Закон о слободи информисања електронским средствима	<u>1992.</u> Закон о заштити личних података и обелодањивању података од јавног интереса
Ирска	Не постоји јединствена законска регулатива	<u>1997.</u> Закон о слободи информисања	<u>1988; 2003.</u> Закон о заштити података
Италија	<u>7. март 2005.</u> Пропис о дигиталној администрацији	<u>1990.</u> Закон о административној процедури и приступу административним документима	<u>30. јун 2003.</u> Пропис о заштити података
Летонија	<u>Мај 2002.</u> Закон о државним информационим системима	<u>Октобар 1998; 2003.</u> Закон о слободи информисања	<u>23. март 2000.</u> Закон о заштити личних података

Табела 2.2. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Основна законска регулатива – наставак 2 -

Земља	Законска област		
	еУправа	Слобода информисања	Заштита/приватност података
Литванија	Не постоји јединствена законска регулатива. Део се регулише Законом о државним регистрима.	<u>1996;2000.</u> Закон о обезбеђењу информација јавности; Закон о праву добијања информација од институција државне и локалне управе	<u>1996; 2003.</u> Закон о легалној заштити личних података
Луксембург	Не постоји јединствена законска регулатива.	Не постоји специфична законска регулатива.	<u>2. август 2002.</u> Закон о заштити података
Малта	Не постоји јединствена законска регулатива.	Не постоји јединствена законска регулатива.	14. децембар 2001. Закон о заштити података
Холандија	Не постоји јединствена законска регулатива.	<u>31. октобар 1991.</u> Закон о (јавном притупу) владиним информацијама	<u>Јул 2000.</u> Закон о заштити личних података
Пољска	<u>17. фебруар 2005.</u> Закон о компјутеризацији послова ентитета који обављају јавне задатке	<u>6. септембар 2001.</u> Закон о приступу јавним информацијама	<u>1997.</u> Закон о заштити личних података
Португалија	Не постоји јединствена законска регулатива.	<u>1993; 1995; 1999.</u> Закон о приступу административним документима	<u>26. октобар 1998.</u> Закон о заштити личних података

Табела 2.2. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Основна законска регулатива – наставак 3 -

Земља	Законска област		
	еУправа	Слобода информисања	Заштита/приватност података
Словачка	Не постоји јединствена законска регулатива. Неки аспекти су регулисани Законом бр. 261/1995 о државним информационим системима	<u>17. мај 2000.</u> Законски акт о слободи информисања бр. 211/2000 о слободном приступу јавним информацијама	<u>3. јул 2002.</u> Законски акт о заштити/приватности података бр. 428/2002 о заштити личних података
Словенија	Не постоји јединствена законска регулатива.	<u>Фебруар 2003.</u> Закон о приступу информацијама јавног карактера	<u>Јул 2004.</u> Закон о заштити личних података
Шпанија	Не постоји јединствена законска регулатива. Неки аспекти су регулисани Краљевским декретима 263/1996 и 589/2005	<u>Новембар 1992.</u> Закон о правилима за јавну администрацију	<u>Децембар 1999.</u> Закон о заштити личних података
Шведска	Не постоји јединствена законска регулатива.	<u>1949; 1998.</u> Закон о слободи штампе	<u>Октобар 1998.</u> Закон о личним подацима
Велика Британија	Не постоји јединствена законска регулатива.	<u>Новембар 2000.</u> Закон о слободним информацијама 2000	<u>Јул 1998.</u> Закон о заштити података

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Аустрија	<u>Децембар 2001.</u> Закон о еТрговини	<u>19. август 2003.</u> Закон о телекомуникацијама	<u>1999.</u> Закон о електронском потпису	<u>Септембар 2002.</u> Закон о савезним јавним набавкама 2002	<u>2005.</u> Нацрт закона
Белгија	<u>11. март 2003.</u> Закони о електронској трговини	<u>13. јун 2005.</u> Закон о еКомуникацијама	<u>Јул. 2001.; октобар 2000.</u> Закон о електронском потпису и сертификационим сервисима; Закон о коришћењу електронског потписа у правним и ванправним поступцима	<u>18. фебруар 2004.</u> Краљевски декрет о еНабавкама	Не постоји посебна законска регулатива

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру – наставак 1 -

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Кипар	<u>2000.</u> ; <u>2004.</u> Закон о уговорима; Закон о одређеним аспектима информационог друштва, посебно еТрговине (N.156(I)/2004);	<u>2004.</u> Закон о регулацији електронских комуникација и пошта (112(I)/2004)	<u>2004.</u> Законски оквир за електронске потписе (N.188(I)/2004)	Не постоји посебна законска регулатива	Не постоји посебна законска регулатива
Чешка	<u>Септембар 2004.</u> Закон о одређеним сервисима информационог друштва	<u>22. фебруар 2005.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>29. јун 2000.</u> Закон о електронском потпису	<u>14. децембар 2003.</u> Закон о јавним набавкама	<u>12. мај 2005.</u> Амандмани на Закон о слободном приступу информацијама

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру – наставак 2 -

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Данска	<u>22. април 2002.</u> Закон о сервисима информационог друштва и електронској трговини	<u>10. јул 2003.</u> Закон о условима конкуренције и заштити потрошача на телекомуникационо м тржишту	<u>13. мај 2000.</u> Закон о електронском потпису	Владина наређења	<u>24. јун 2005.</u> Закон о информацијама јавног сектора
Естонија	<u>1. мај 2004.</u> Закон о сервисима информационог друштва	<u>1. јануар 2005.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>15. децембар 2000.</u> Закон о електронским потписима	<u>1. април 2001.</u> Закон о јавним набавкама	<u>1. јануар 2001.</u> Закон о јавним информацијама
Финска	<u>2002.</u> Закон о обезбеђењу сервиса информационог друштва	<u>2003.</u> Закон о тржишту комуникација	<u>2003.</u> Закон о електронским потписима	Општа правила уговарања у појединачним случајевима. Најављена примена директива ЕУ (2004/17/ЕС и 2004/18/ЕС) укључујући и део о јавним набавкама.	Најављена примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру
– наставак 3 -

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Француска	<u>2004.</u> Закон о поверењу у дигиталној економији	<u>2004.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>13. март 2000.</u> Закон о електронском потпису	<u>8. јануар 2004.</u> Пропис о јавним набавкама	<u>6. јун 2005.</u> Владина уредба са амандманима на Закон о приступу административним документима
Немачка	<u>14. децембар 2001.</u> Закон о електронској трговини	<u>22. јун 2004.</u> Закон о телекомуникацијама	<u>22. мај 2001; 16. новембар 2001.</u> Закон о електронском потпису	У току је имплементација директива ЕУ (2004/17/ЕС и 2004/18/ЕС)	У току је имплементација директиве ЕУ (2003/98/ЕС).
Грчка	<u>16. мај 2003.</u> Претседнички декрет 131/2003 о еТрговини	<u>19. децембар 2000</u> Закон о телекомуникацијама 2867/2000	<u>15. јун 2001.</u> Претседнички декрет 150/2001 о електронским потписима	Не постоји законска регулатива	Припреме за примену ЕУ директиве (2003/98/ЕС) у току

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру – наставак 4 -

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Мађарска	<u>18. децембар 2001.</u> Закон о електронској трговини и сервисима информационог друштва	<u>2003.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>1. септембар 2001.</u> Закон о електронском потпису	<u>2004.</u> Владин декрет 167/2004 (V. 25.) о електронским јавним набавкама	<u>2005.</u> Закон о слободи информисања електронским средствима
Ирска	<u>Септембар 2000.</u> Закон о електронској трговини	<u>2002.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>Септембар 2000.</u> Закон о електронској трговини	Различити законски документи регулишу питања комуникација и складиштења података.	<u>2005.</u> Статутарни инструмент S.I. No. 279
Италија	<u>14. мај 2003.</u> Законски декрет о електронском пословању	<u>31. јул 2003.</u> Пропис о електронским комуникацијама	<u>15. фебруар 2002.</u> Законски декрет о електронским потписима	<u>4. април 2002.</u> Претседнички декрет о еНабавкама	У току је примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру – наставак 5 -

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Летонија	<u>4. новембар 2004.</u> Закон о сервисима информационог друштва	<u>28. октобар 2004.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>31. октобар 2002.</u> Закон о електронским документима	<u>Јул 2001; јун 2004.</u> Закон о јавним набавкама за потребе државне или локалне управе.	У току је примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).
Литванија	<u>Април 2002.</u> Наредба о пружању одређених сервиса информационог друштва, посебно електронске трговине на интерном тржишту	<u>Април 2004.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>11. јул 2000.</u> Закон о електронском потпису	<u>Децембар 2002.</u> Закон о јавним набавкама	У току је примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).
Луксембург	<u>14. август 2000.</u> Закон о еТрговини	<u>1997; 1998; 2001.</u> Закон о телекомуникацијама	<u>14. август 2000.</u> Закон о еТрговини	<u>Јун 2003.</u> Закон о јавним набавкама	У току је припрема примене директиве ЕУ (2003/98/ЕС).

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру – наставак 6-

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Малта	<u>16. јануар 2001.</u> Закон о електронској трговини	<u>1997.</u> Закон о електронским комуникацијама (регулација)	<u>16. јануар 2001.</u> Закон о електронској трговини	Није регулисано националном регулативом	Нема података
Холандија	<u>Мај 2004.</u> Закон о еТрговини	<u>19. мај 2004.</u> Закон о телекомуникацијама	<u>8. мај 2003.</u> Закон о електронском потпису	Није регулисано националном регулативом	У току је примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).
Пољска	<u>Јул, септембар 2002.</u> Закон о обезбеђењу сервиса електронским путем; Закон о заштити одређених сервиса обезбеђених електронским путем; Закон о инструментима електронског плаћања	<u>3. септембар 2004.</u> Закон о телекомуникацијама	<u>18. септембар 2001.</u> Закон о електронским потписима	<u>29. јануар 2004.</u> Закон о јавним набавкама	Најављена примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру
– наставак 7 -

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Португалија	<u>Јануар 2004.</u> Декрет-закон о електронској трговини	<u>Фебруар 2004.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>Април 2003.</u> Декрет-закон о електронским потписима	<u>Април 2002.</u> Декрет-закон о еНабавкама	У току је примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).
Словачка	<u>3. децембар 2003.</u> Закон бр. 22/2004 о електронској трговини	<u>3. децембар 2003.</u> Закон бр. 610/2003 о електронским комуникацијама	<u>15. март 2002.</u> Закон бр. 215/2002 о електронским потписима	Регулисано Законом бр. 610/2003 о електронским комуникацијама	Најављена примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).
Словенија	<u>Јун 2000.</u> Закон о електронској трговини и електронском потпису	<u>Март 2004.</u> Закон о електронским комуникацијама	<u>Јун 2000.</u> Закон о електронској трговини и електронском потпису	<u>Јануар 2004.</u> Закон о јавним набавкама	<u>Новембар 2003.</u> Закон о допуни Закона о приступу информацијама јавног карактера

Табела 2.3. Законски оквири за еУправу у земљама ЕУ: Законска регулатива за сервисе и инфраструктуру
– наставак 8 -

Земља	Законска област				
	еТрговина	еКомуникације	еПотпис/ еИдентитет	еНабавке	Коришћење/ размена информација у јавном сектору
Шпанија	<u>Јул 2002.</u> Закон о сервисима информационог друштва и електронској трговини	<u>Новембар 2003.</u> Закон о телекомуникацијама	<u>Децембар 2003.</u> Закон о електронском потпису	<u>Април 2005.</u> Наређење за употребу електронских средстава у јавним набавкама	У току је примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).
Шведска	<u>2002.</u> Закон о електронској трговини и другим сервисима информационог друштва	<u>2003.</u> Закон о електронској комуникацији	<u>Новембар 2000.</u> Закон о квалификованом електронском потпису	<u>1992.</u> Закон о јавним набавкама	Најављена примена директиве ЕУ (2003/98/ЕС).
Велика Британија	<u>2000; 2002.</u> Закон о електронским комуникацијама ; Регулације електронске трговине (ЕУ директива) 2002	<u>2003.</u> Закон о комуникацијама; Регулације приватности и електронских комуникација (ЕУ директива) 2003	<u>2000; 2002.</u> Закон о електронским комуникацијама; Регулације електронских потписа 2002	У току је имплементација директива ЕУ (2004/17/ЕС и 2004/18/ЕС)	<u>2005.</u> Регулације о коришћењу информација јавног сектора

2.3. Степен развоја информационог друштва

Табеларни приказ степена развоја дат је у Табели 2.4. У табели 2.4.а приказани су општи показатељи који обухватају:

- домаћинства са приступом Интернету,
- предузећа са приступом Интернету,
- појединци који Интернету приступају бар једном недељно,
- домаћинства са широкопојасном (капацитет до 2Mbps) конекцијом,
- предузећа са широкопојасном конекцијом,
- појединци који су плаћали/наручивали путем Интернета у последња 3 месеца (2004. године),
- предузећа која су примила поруџбине путем Интернета у протеклој (2004) години.

У табели 2.4.б приказани су показатељи развоја информационог друштва везани за еУправу који обухватају:

- појединци и предузећа који су Интернетом приступали јавним службама ради
  - приступа информацијама,
  - преузимања формулара,
  - враћања попуњених формулара.

Показатељи степена развоја информационог друштва у земљама Европске Уније према наведеној методологији приказани су у Табелама 2.4.а и 2.4.б. У Табели 2.4.а дате су процентуалне вредности које се односе на опште показатеље, док су у Табели 2.4.б. дате процентуалне вредности које се односе на приступ јавним службама. У табелама симбол “-” означава да не постоје одговарајући подаци у оригиналном извору.

Резултати (Табела 2.4.а) показују врло велике разлике по свим категоријама између минималних и максималних вредности (плаћање путем Интернета је чак 32 пута присутније у Луксембургу, него што је то случај у Грчкој или Литванији). У Данској су највеће вредности индикатора за предузећа са приступом интернету (97%), за домаћинства са широкопојасном конекцијом (36%) и за предузећа са широкопојасном конекцијом (80%). Највећу вредност индикатора за појединце који интернету приступају бар једном недељно (75%) има Шведска, а највећу вредност индикатор за предузећа која примају поруџбине путем Интернета (32%) има Луксембург. Из ових података се види да су најразвијеније земље ЕУ већ постигле висок развој информационог друштва а да их остале земље следе у том развоју.

Податак који је од посебног интереса за овај пројекат односи се на приступ јавним службама путем Интернета (Табела 2.4.б). Основна карактеристика која се може уочити из података је да је приступ јавним службама путем Интернета знатно заступљенији код пословних субјеката (предузећа), него код грађана појединаца. Ово се односи и на нове чланице ЕУ. Од нових чланица ЕУ највећи проценат грађанства које је приступало јавним сервисима путем Интернета (увид у податке и преузимање формулара) има Словачка (20,9% и 12,9% респективно) а најмањи Чешка (3,1% и 2,1% респективно). Сервис враћања попуњених формулара за грађанство највише је заступљен у Естонији (13,1%) а најмање у Чешкој и на Кипру (1,4%).

Табела 2.4.а Општи индикатори развоја информационог друштва

Земља	Домаћинства са приступом Интернету	Предузећа са приступом Интернету	Појединци који Интернету приступају бар једном недељно	Домаћинства са широкопојасном конекцијом	Предузећа са широкопојасном конекцијом	Појединци који су плаћали/наручивали путем Интернета у последња 3 месеца 2004	Предузећа која су примила поруџбине путем Интернета у протеклој години (2004)
Аустрија	45%	94%	46%	16%	55%	13%	12%
Белгија	-	96%	-	-	70%	-	18%
Кипар	53%	82%	28%	2%	35%	3%	5%
Чешка	19%	90%	25%	4%	38%	3%	11%
Данска	69%	97%	70%	36%	80%	22%	25%
Естонија	31%	90%	45%	20%	68%	4%	8%
Финска	51%	97%	63%	21%	71%	24%	17%
Француска	34%	83%	-	-	49%	-	-
Немачка	60%	94%	50%	18%	54%	29%	18%
Грчка	17%	87%	17%	0%	21%	1%	6%
Мађарска	14%	78%	21%	6%	-	2%	6%
Ирска	40%	92%	27%	3%	32%	10%	19%
Италија	34%	87%	26%	-	51%	4%	3%
Летонија	15%	74%	27%	5%	45%	2%	1%
Литванија	12%	81%	26%	4%	50%	1%	5%
Луксембург	59%	90%	59%	16%	48%	32%	11%
Малта	-	-	-	-	-	-	-
Холандија	71%	88%	-	34%	54%	24%	17%
Пољска	26%	85%	22%	8%	28%	3%	4%
Португалија	26%	77%	25%	12%	49%	3%	6%
Словачка	23%	71%	40%	4%	25%	6%	6%
Словенија	47%	93%	33%	10%	62%	4%	15%
Шпанија	34%	87%	31%	15%	72%	5%	2%
Шведска	-	96%	75%	-	75%	30%	20%
Велика Британија	56%	87%	49%	16%	44%	28%	27%

Табела 2.4.б Индикатори развоја информационог друштва
везани за еУправу

Земља	Појединци који су Интернетом приступали јавним службама:			Предузећа која су Интернетом приступала јавним службама		
	приступ информацијама	преузимање формулара	враћање попуњених формулара	приступ информацијама	преузимање формулара	враћање попуњених формулара
Аустрија	17,6%	13,9%	8,1%	53%	68%	47%
Белгија	-	-	-	49%	42%	26%
Кипар	10,4%	3,5%	1,4%	35%	24%	11%
Чешка	3,1%	2,2%	1,4%	68%	55%	24%
Данска	42,5%	16,4%	13,9%	62%	54%	35%
Естонија	14,2%	14,3%	13,1%	78%	73%	54%
Финска	43,3%	13,2%	9,9%	88%	84%	61%
Француска	-	-	-	-	-	-
Немачка	31,3%	13,6%	6,9%	34%	28%	17%
Грчка	7,2%	2,8%	2,4%	61%	58%	45%
Мађарска	14,9%	6,9%	4,0%	34%	31%	23%
Ирска	11,4%	8,7%	6,3%	60%	54%	32%
Италија	-	-	-	51%	51%	36%
Летонија	12,1%	4,2%	3,6%	38%	33%	15%
Литванија	8,9%	5,7%	5,5%	63%	60%	30%
Луксембург	35,6%	28,8%	21,2%	64%	63%	26%
Малта	-	-	-	-	-	-
Холандија	17,2%	-	-	43%	39%	27%
Пољска	11,9%	5,6%	3,5%	57%	47%	68%
Португалија	10,3%	7,6%	7,6%	51%	47%	50%
Словачка	20,90%	12,9%	4,9%	42%	41%	18%
Словенија	11,7%	7,0%	2,9%	46%	43%	36%
Шпанија	22,0%	11,6%	6,7%	48%	45%	32%
Шведска	35,8%	20,2%	11,3%	90%	87%	53%
Велика Британија	19,5%	6,9%	3,4%	31%	27%	11%

2.4. Електронски јавни сервиси

Као један од заједничких принципа примене ИКТ у свим земљама чланицама, али и као принцип који се кроз програме подржане од стране Уније имплементира у земљама кандидатима за чланство у ЕУ, може се уочити координирана примена ИКТ у органима управе и администрације намењена успостављању управе и администрације

орјентисане ка грађанству. У том контексту, један од основних циљева је успостављање система јавних сервиса у коме држава има улогу носиоца. На нивоу Уније дефинисани су јавни сервиси које органи управе и администрације обезбеђују за грађане и пословне субјекте. Дефинисано је укупно 20 јавних сервиса од којих су 12 сервиса намењени грађанима а 8 сервиса пословним субјектима.

Јавни сервиси намењени грађанству су:

1. Пријава пореза
2. Претрага послова завода за запошљавање
3. Социјални сервиси (помоћ незапосленима; породични додаци; медицински трошкови; помоћ студентима)
4. Лична документа (пасоши; возачке дозволе)
5. Регистрација возила
6. Захтеви за грађевинске дозволе
7. Пријаве полицији (случај крађе и слично)
8. Јавне библиотеке
9. Захтеви и издавање уверења
10. Упис на високо образовање
11. Промена адресе
12. Здравствене услуге

Јавни сервиси за пословне субјекте су:

1. Социјални доприноси запослених
2. Пријава пореза
3. Порез на додату вредност
4. Регистрација предузећа
5. Подношење података статистичким службама
6. Царинска декларација
7. Одобрења везана за заштиту околине
8. Јавна набавка

Као важан елемент у развоју јавних сервиса дефинисана је методологија за оцену степена њиховог развоја. Сервиси се оцењују методологијом бенчмарка оценама од 1 до 3 или 4 (у зависности од самог сервиса) при чему оцене имају следеће значење:

- 1 - Доступност информација
- 2 – Интерактивна комуникација (преузимање формулара)
- 3 - Двосмерна интеракција (процесирање формулара и аутентификација)
- 4 - Пуна подршка (прихватање, одлучивање, испорука/плаћање)

Сажет преглед тренутног стања развоја јавних сервиса у земљама ЕУ дат је у Табелама 2.5.а, 2.5.б. и 2.5.ц. У табелама 2.5.а и 2.5.б. приказани сервиси намењени грађанима, а у табели 2.5.ц. сервиси намењени пословним субјектима.

Табела 2.5.а Оцена стања јавних сервиса намењених грађанству у земљама ЕУ (стање у 2005. години)

Земља	Јавни сервис							
	Пријава пореза	Претрага послова завода за запошљавање	Социјална заштита				Лична документа	
			Помоћ незапосл.	Породични додаци	Медицински трошкови	Помоћ студентима	Пасоши	Возачке дозволе
Аустрија	4 од 4	3 од 3	2 од 4	4 од 4	-	4 од 4	2 од 3	2 од 3
Белгија	4 од 4	3 од 3	2 од 4	2 од 4	2 од 4	1-2 од 4	1 од 3	1 од 3
Кипар	4 од 4	3 од 3	2 од 4	2 од 4	2 од 4	2 од 4	2 од 3	2 од 3
Чешка	4 од 4	3 од 3	2 од 4	4 од 4	-	-	1 од 3	1 од 3
Данска	4 од 4	3 од 3	3 од 4	-	-	4 од 4	2 од 3	2 од 3
Естонија	4 од 4	3 од 3	2 од 4	4 од 4	4 од 4	1 од 4	2 од 3	1 од 3
Финска	4 од 4	3 од 3	4 од 4	-	2 од 4	3 од 4	1 од 3	1 од 3
Француска	4 од 4	3 од 3	4 од 4	-	4 од 4	4 од 4	1 од 3	2 од 3
Немачка	4 од 4	3 од 3	2 од 4	-	2 од 4	2 од 4	1 од 3	1 од 3
Грчка	4 од 4	3 од 3	2 од 4	2 од 4	1 од 4	2 од 4	2 од 3	2 од 3
Мађарска	3 од 4	2 од 3	1 од 4	2 од 4	2 од 4	1-2 од 4	2 од 3	2 од 3
Ирска	4 од 4	3 од 3	3 од 4	4 од 4	-	2 од 4	2 од 3	2 од 3
Италија	4 од 4	2 од 3	4 од 4	3 од 4	-	2 од 4	2 од 3	2 од 3
Летонија	1 од 4	3 од 3	2 од 4	4 од 4	2 од 4	2 од 4	1 од 3	1 од 3
Литванија	4 од 4	3 од 3	1 од 4	2 од 4	-	2 од 4	2 од 3	1-2 од 3
Луксембург	2 од 4	1-2 од 3	2 од 4	2 од 4	4 од 4	3 од 4	1 од 3	1 од 3
Малта	4 од 4	3 од 3	1 од 4	2 од 4	-	2 од 4	3 од 3	1 од 3
Холандија	4 од 4	3 од 3	1 од 4	4 од 4	1 од 4	3 од 4	2 од 3	1 од 3
Пољска	2 од 4	2 од 3	2 од 4	1 од 4	2 од 4	0 од 4	1 од 3	1 од 3
Португалија	4 од 4	3 од 3	2 од 4	2 од 4	-	2 од 4	3 од 3	2 од 3
Словачка	4 од 4	1 од 3	2 од 4	2 од 4	1 од 4	0 од 4	1 од 3	1 од 3
Словенија	4 од 4	3 од 3	2 од 4	2 од 4	1 од 4	2 од 4	1 од 3	2 од 3
Шпанија	4 од 4	2 од 3	2 од 4	2 од 4	-	2 од 4	1 од 3	1 од 3
Шведска	4 од 4	3 од 3	4 од 4	-	-	2 од 4	1 од 3	2 од 3
Велика Британија	4 од 4	3 од 3	1 од 4	4 од 4	-	4 од 4	3 од 3	1 од 3

Табела 2.5.6 Оцена стања јавних сервиса намењених грађанству у земљама ЕУ (стање у 2005. години)

Земља	Јавни сервис							
	Регистрација возила	Захтеви за грађевинске дозволе	Пријаве полицији (случај крађе и сл.)	Јавне библиотеке	Захтеви и издавање уверења	Упис на високо образовање	Промена адресе	Здравствене услуге
Аустрија	-	2 од 4	1 од 3	3 од 3	3 од 3	4 од 4	3 од 3	-
Белгија	4 од 4	-	1 од 3	2-3 од 3	-	1 од 4	-	1 од 4
Кипар	3 од 4	2 од 4	1 од 3	1-2 од 3	2 од 3	1-2 од 4	1 од 3	1 од 4
Чешка	1 од 4	1 од 4	1 од 3	0-1 од 3	1 од 3	2 од 4	1 од 3	1 од 4
Данска	1 од 4	2 од 4	3 од 3	3 од 3	2 од 3	4 од 4	3 од 3	1 од 4
Естонија	2 од 4	1 од 4	3 од 3	3 од 3	0-1 од 3	4 од 4	1 од 3	-
Финска	-	2 од 4	3 од 3	3 од 3	-	4 од 4	3 од 3	1 од 4
Француска	4 од 4	2 од 4	2 од 3	1 од 3	1-2 од 3	2 од 4	3 од 3	1 од 4
Немачка	1 од 4	1 од 4	3 од 3	2 од 3	1 од 3	3 од 4	1 од 3	-
Грчка	2 од 4	2 од 4	1 од 3	1 од 3	2 од 3	2 од 4	-	0 од 4
Мађарска	2 од 4	1 од 4	1 од 3	0-2 од 3	3 од 3	2 од 4	3 од 3	1 од 4
Ирска	3 од 4	2 од 4	2 од 3	2 од 3	2 од 3	4 од 4	-	1 од 4
Италија	-	1 од 4	3 од 3	3 од 3	1 од 3	3 од 4	1 од 3	1 од 4
Летонија	1 од 4	1 од 4	1 од 3	1 од 3	1 од 3	1 од 4	2 од 3	1 од 4
Литванија	1 од 4	1 од 4	1 од 3	3 од 3	1-2 од 3	2 од 4	2 од 3	1 од 4
Луксембург	2 од 4	1 од 4	1 од 3	3 од 3	1 од 3	1 од 4	1 од 3	1 од 4
Малта	2 од 4	2 од 4	3 од 3	2 од 3	3 од 3	2 од 4	0 од 3	1 од 4
Холандија	1 од 4	2 од 4	2-3 од 3	2-3 од 3	1-2 од 3	3 од 4	1-2 од 3	-
Пољска	1 од 3	1 од 4	1 од 3	1 од 3	1 од 3	1 од 4	1 од 3	1 од 4
Португалија	2 од 3	1 од 4	1 од 3	1 од 3	3 од 3	1 од 4	2 од 3	3 од 4
Словачка	2 од 4	1 од 4	1 од 3	1 од 3	1 од 3	1 од 4	1 од 3	1 од 4
Словенија	2 од 4	3 од 4	3 од 3	3 од 3	3 од 3	4 од 4	1 од 3	1 од 4
Шпанија	1 од 4	1 од 4	3 од 3	3 од 3	3 од 3	2-3 од 4	1 од 3	1 од 4
Шведска	4 од 4	2 од 4	2 од 3	3 од 3	3 од 3	4 од 4	3 од 3	-
Велика Британија	2 од 4	1 од 4	3 од 3	2 од 3	3 од 3	4 од 4	-	-

Највећа оцена јавних сервиса је двосмерна интеракција (ознака 3) односно пуна подршка (ознака 4). На основу табела 2.5.а и 2.5.б формирана је Табела 2.6, у којој је приказан редослед сервиса намењених грађанству који имају највећу оцену.

Табела 2.6. Редослед сервиса намењених грађанству
који имају највећу могућу оцену

Назив јавног сервиса	Број земаља са највећом оценом сервиса
Пријава пореза	20
Претрага послова завода за запошљавање	19
Јавне библиотеке	12
Пријаве полицији (случај крађе и сл)	8
Упис на високо образовање	8
Захтеви и издавање уверења	7
Породични додаци	7
Промена адресе	6
Помоћ незапосленима	4
Помоћ студентима	4
Медицински трошкови	3
Пасоши	3
Регистрација возила	3
Возачке дозволе	0
Здравствене услуге	0

Из Табеле 2.6. се види да су земље ЕУ највише пажње посветиле сервисима за Пријаву пореза и за Запошљавање.

Табела 2.5.ц Оцена стања јавних сервиса намењених пословним субјектима у земљама ЕУ (стање у 2005. години)

Земља	Јавни сервис							
	Социјални доприноси запослених	Пријава пореза	Порез на додату вредност	Регистрација предузећа	Подношење података статистичким службама	Царинска декларација	Одобрења везана за заштиту околине	Јавна набавка
Аустрија	4 од 4	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 3	4 од 4	1 од 4	4 од 4
Белгија	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 4	3 од 3	4 од 4	2-3 од 4	3 од 4
Кипар	1 од 4	4 од 4	4 од 4	2 од 4	3 од 3	4 од 4	1 од 4	0 од 4
Чешка	3 од 4	4 од 4	4 од 4	2 од 4	3 од 3	3 од 4	1-2 од 4	2-3 од 4
Данска	-	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 3	4 од 4	4 од 4	4 од 4
Естонија	4 од 4	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 3	4 од 4	4 од 4	4 од 4
Финска	4 од 4	4 од 4	4 од 4	2 од 4	3 од 3	4 од 4	2 од 4	4 од 4
Француска	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 4	3 од 3	4 од 4	2 од 4	4 од 4
Немачка	4 од 4	4 од 4	4 од 4	1 од 4	3 од 3	4 од 4	1 од 4	4 од 4
Грчка	4 од 4	4 од 4	4 од 4	2 од 4	1 од 3	4 од 4	2 од 4	2 од 4
Мађарска	2 од 4	4 од 4	2 од 4	3 од 4	3 од 3	2 од 4	2 од 4	2 од 4
Ирска	4 од 4	4 од 4	4 од 4	2 од 4	3 од 3	4 од 4	4 од 4	3 од 4
Италија	4 од 4	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 3	4 од 4	1 од 4	4 од 4
Летонија	1 од 4	1 од 4	1 од 4	2 од 4	3 од 3	4 од 4	2 од 4	3 од 4
Литванија	3 од 4	4 од 4	4 од 4	2 од 4	3 од 3	4 од 4	1 од 4	2 од 4
Луксембург	4 од 4	2 од 4	4 од 4	2 од 4	2 од 3	4 од 4	2 од 4	2 од 4
Малта	4 од 4	4 од 4	4 од 4	2 од 4	2 од 3	4 од 4	2 од 4	1 од 4
Холандија	4 од 4	4 од 4	2 од 4	2 од 4	3 од 3	4 од 4	1 од 4	2 од 4
Пољска	4 од 4	2 од 4	2 од 4	1 од 4	3 од 3	4 од 4	1 од 4	3 од 4
Португалија	4 од 4	4 од 4	4 од 4	4 од 4	0 од 3	4 од 4	2 од 4	3 од 4
Словачка	4 од 4	4 од 4	2 од 4	2 од 4	2 од 3	1 од 4	1 од 4	2 од 4
Словенија	0 од 4	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 3	2 од 4	2 од 4	2 од 4
Шпанија	4 од 4	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 3	4 од 4	2 од 4	4 од 4
Шведска	4 од 4	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 3	4 од 4	2 од 4	4 од 4
Велика Британија	4 од 4	4 од 4	4 од 4	3 од 4	-	4 од 4	2 од 4	2 од 4

На основу табела 2.5.ц формирана је Табела 2.7, у којој је приказан редослед сервиса намењених пословним субјектима који имају највећу оцену.

Из Табеле 2.7 се види да су земље ЕУ највише пажње посветиле сервисима за Пријаву пореза и за Царинску декларацију.

Табела 2.7. Редослед сервиса намењених пословним субјектима који имају највећу могућу оцену

Назив јавног сервиса	Број земаља са највећом оценом сервиса
Пријава пореза	22
Царинска декларација	21
Порез на додату вредност	19
Подношење података статистичким службама	19
Социјални доприноси запослених	18
Јавна набавка	9
Регистрација предузећа	7
Одобрења везана за заштиту околине	3

2.5. Надлежности за еУправу

Организација процеса планирања, имплементације и надзора над спровођењем је од пресудног значаја за успешну имплементацију еУправе. Земље Европске Уније имају јасно дефинисан систем који обухвата аспекте имплементације ИКТ у јавној управи и администрацији и њихову дистрибуцију на одговорне институције и личности. У документу **eGovernment in the Member States of the European Union** [8] даје се преглед делегирања одговорности и обавеза. При томе се разликују два нивоа еУправе: национална еУправа и регионална и локална еУправа. Аспекти увођења ИКТ у јавној управи и администрацији обухватају:

- политику и стратегију,
- координацију,
- имплементацију,
- подршку,
- финансијски надзор, и
- заштиту података.

У организационој структури постоје три нивоа:

- ниво централне управе,
- ниво регионалне управе, и
- ниво локалне управе.

У земљама ЕУ сви аспекти увођења ИКТ у јавну управу, изузев заштите података, делегирани су на све организационе нивое. Заштита података је на националном нивоу.

2.5.1. Надлежности за националну еУправу

Креирање политике за национални ниво еУправе у земљама ЕУ врши се на нивоу централне власти. Одговорност се делегира појединцима, постојећим министарствима као додатна надлежност, министарствима чија је основна надлежност информационо друштво, посебно формираним телима, или се одговорност дели тако што се формирају комбинације претходно поменутих форми организовања. Уколико се ова одговорност делегира појединцу, то је по правилу највиша политичка личност (премијер или председник). Најчешћа пракса је да се ова одговорност делегира министарству унутрашњих послова, министарству за јавну управу или министарству финансија. Постоје и случајеви (Пољска и Италија) где је надлежност додељења Министарству за науку и технологију.

Креирање стратегије за национални ниво еУправе делегира се истим телима и појединцима којима је делегиран задатак креирања политике.

Послови координације се додељују министарствима, посебним службама и агенцијама на националном нивоу. Честа је пракса у последње време да се координација реализује кроз посебно дефинисане пројекте – платформе на националном нивоу у којима учествују представници свих нивоа управе.

Послови имплементације односе се на законски и организациони ниво, ИКТ инфраструктуру, и управљање ИКТ програмима и пројектима. Подршка се на

националном нивоу обезбеђује, најчешће, кроз посебно формиране институције (владине службе, агенције). Честа је пракса да се за развојне послове формирају нове организационе јединице или се користе постојеће у оквиру значајних универзитета или истраживачких института.

Послови подршке односе се на имплементацију хардверске, комуникационе и софтверске подршке. Подршка се на националном нивоу обезбеђује путем ИТ одељења при министарствима, ИТ служби на националном нивоу, Министарства за информационо друштво, Министарства за науку и технологију, Владине службе за управљање информацијама, посебних агенција за развој електронске администрације, ИТ компанија чији је оснивач и власник држава.

Опште је прихваћена пракса да се *финансијски надзор* остварује на нивоу националне скупштине путем постојећих служби за финансијски надзор.

Заштита података се, код свих изузев Немачке, остварује само на националном нивоу. Најчешћа је пракса да се одговорност делегира националним службама и/или агенцијама а врло је чест случај именовања националног комесара за заштиту приватности података. У наставку је дат преглед стања по земљама Европске Уније.

Аустрија

Политика/стратегија: Савезни канцелар

Координација:

1. Платформа 'Digital Austria',
2. Савезни комесар за информације,
3. Стратешка јединица за ИКТ

Имплементација:

1. Савезни комесар за информације,
2. Савезни центар за обраду података (BRZ),
3. Савезна министарства

Подршка:

1. Стратешка јединица за ИКТ,
2. Центар за иновације е-Владе (EGIZ),
3. Савезни центар за обраду података

Надзор: Надзорни суд (Rechnungshof) – скупштински орган

Заштита података: Комисија за заштиту података (Datenschutzkommission – DSK)

Остали учесници:

1. Аустријски центар за безбедност информационих технологија (A-SIT),
2. Савезна канцеларија за економију,
3. Савез аустријских институција за социјално осигурање,
4. Аустријско рачунарско друштво (OCG)

Белгија

Политика/стратегија: Државни секретаријат за компјутеризацију

Координација: Савезна ИКТ служба (FEDICT)

Имплементација:

1. FEDICT
2. Савезна одељења и агенције

Подршка:

1. FEDICT
2. Служба за поједностављивање администрације
3. Тело за развој еУправе у социјалном сектору
4. BELNET (на повезивању)

Надзор: Надзорни суд (скупштински орган)

Заштита података: Комисија за заштиту података

Остали учесници:

1. Савезни биро за планирање (FPB)
2. Тело за праћење Интернет права

Кипар

Политика/стратегија: Биро за планирање (Cyprus Planning Bureau)

Координација: Министарство финансија – дирекција за координацију компјутеризације јавних сервиса

Имплементација:

1. Министарство финансија – Одељење за ИТ сервисе (DITS)
2. Министарства и одељења зависно од пројеката

Подршка: Министарство финансија (DITS)

Надзор: Канцеларија за надзор (Audit Office of the Republic of Cyprus)

Заштита података: Канцеларија комесара за контролу заштите података (Office of the Personal Data Protection Commissioner)

Остали учесници: -

Чешка

Политика/стратегија: Министарство за информатику

Координација: Министарство за информатику

Имплементација:

1. Министарство за информатику
2. Друга министарства и агенције

Подршка: Министарство за информатику

Надзор: Врховна канцеларија за надзор (State Audit Office – SAO)

Заштита података: Канцеларија за заштиту података

Остали учесници: -

Данска

Политика/стратегија: Здружени одбор за пројекат еУправе (Joint Board of the e-Government Project)

Координација: The Digital Task Force у оквиру Министарства за финансије

Имплементација:

1. Министарство за науку, технологију и иновације
2. Владина одељења и агенције

Подршка:

1. The Digital Task Force у оквиру Министарства за финансије
2. Министарство за науку, технологију и иновације
3. Национална агенција за информационе технологије и телекомуникације
4. Владина агенција за менаџмент

Надзор:

1. Национална канцеларија за надзор
2. Комитет Парламента

Заштита података: Агенција за заштиту података

Остали учесници: -

Естонија

Политика/стратегија: Министарство за економске послове и комуникације

Координација: Одељење за државне информационе системе

Имплементација:

1. Центар за информатику Естоније
2. поједина одељења и агенција

Подршка:

1. Одељење за државне информационе системе
2. Центар за информатику Естоније

Надзор: Државна канцеларија за надзор (State Audit Office – SAO)

Заштита података: Инспекторат за заштиту података

Остали учесници:

1. AS Sertifitseerimiskeskus (сертификациони ауторитет)
2. E-Governance Academy (едукација)

Финска

Политика/стратегија:

1. Министарство финансија
2. Савет за информационо друштво

Координација:

1. Одељење за јавну управу при министарству финансија
2. Владина служба за управљање информацијама

Имплементација:

1. Владина служба за управљање информацијама
2. Министарства и агенције

Подршка:

1. Владина служба за управљање информацијама
2. Фински институт за јавну управу (HAUS)

Надзор: Државна канцеларија за надзор

Заштита података: Канцеларија омбудсмана за заштиту података

Остали учесници: -

Француска

Политика/стратегија:

1. Министар задужен за административне реформе
2. Агенција за развој електронске администрације (Agency for the Development of Electronic Administration – ADAE)

Координација: Агенција за развој електронске администрације (ADAE)

Имплементација:

1. Агенција за развој електронске администрације (ADAE)
2. Владина одељења за пројекте из своје надлежности

Подршка:

1. Агенција за развој електронске администрације (ADAЕ)
2. Владаина издавачка кућа (Documentation Française)
3. Економска интересна група за здравствену заштиту SESAM-Vitale
4. Интересна група за социјалну заштиту GIP-MDS

Надзор:

1. Француски финансијски суд
2. Финансијски комитет Народне скупштине и Сената

Заштита података: Национална комисија за информатику и слободу (CNIL)

Остали учесници: Форум за Интернет права (Forum des droits sur l'internet)

Немачка

Политика/стратегија: Савезно министарство унутрашњих послова

Координација: Савезно министарство унутрашњих послова

Имплементација:

1. Савезна канцеларија за администрацију (BVA)
2. Савезна координациона и саветодавна агенција за информационе технологије (KBSt)
3. Поједина министарства и агенције

Подршка:

1. Савезно министарство унутрашњих послова
2. Савезна координациона и саветодавна агенција за информационе технологије (KBSt)
3. Савезна агенција за безбедност информација (BSI)

Надзор: Савезни финансијски суд

Заштита података: Савезни комесар за безбедност података

Остали учесници: -

Грчка

Политика/стратегија: Министарство унутрашњих послова, јавне администрације и децентрализације

Координација:

1. Генерални секретаријат за јавну администрацију и еУправу
2. Секретаријат за информационо друштво

Имплементација:

1. Државна компанија Information Society S.A.
2. Владаина министарства и агенције

Подршка:

1. Секретаријат за јавну администрацију и еУправу
2. Секретаријат за информационо друштво
3. Information Society S.A.

Надзор: Грчки надзорни суд

Заштита података: Грчки ауторитет за заштиту података

Остали учесници: -

Мађарска**Политика/стратегија:**

1. Центар за еУправу и канцеларија премијера

2. Комитет за информационе технологије у влади (KIETB)
3. Министарство за информатику и комуникације
4. Комитет за међудодељењску координацију информационог друштва

Координација:

Центар за еУправу и канцеларија премијера
Комитет за информационе технологије у влади (KIETB)
Министарство за информатику и комуникације
Комитет за међудодељењску координацију информационог друштва

Имплементација:

1. Центар за еУправу и канцеларија премијера
2. Министарство за информатику и комуникације

Подршка:

1. Центар за еУправу и канцеларија премијера
2. Министарство за информатику и комуникације

Надзор: Мађарска државна канцеларија за надзор

Заштита података: Парламентарни комесар за заштиту података и слободу информисања

Остали учесници: -

Ирска

Политика/стратегија: Премијер

Координација:

1. Министар за информационо друштво
2. Одељење за политику информационог друштва (Information Society Policy Unit – ISPU)
3. Комитет за информационо друштво
4. Група за еСтратегију
5. Група за имплементацију еУправе

Имплементација:

1. Влада агенција Reach
2. Друга владина одељења и агенције

Подршка:

1. Агенција Reach
2. Одељење за политику информационог друштва (ISPU)

Надзор: генерална канцеларија за надзор

Заштита података: Комесар за заштиту података

Остали учесници: Канцеларија комесара за информације

Италија

Политика/стратегија:

1. Министар и Одељење за иновацију и технологије
2. Министарски комитет за информационо друштво

Координација:

1. Одељење за иновацију и технологије
2. Национални центар за информационе технологије у јавној администрацији (Centro Nazionale per l'Informatica nella Pubblica Amministrazione – CNIPA)

Имплементација:

1. CNIPA
2. Влада одељења и агенције за свој ресор

Подршка:

1. Одељење за иновацију и технологије
2. CNIPA
3. Одељење за јавну администрацију
4. Асоцијација Formez чији је оснивач држава

Надзор: Италијански финансијски суд

Заштита података: Комесар за заштиту података

Остали учесници: -

Летонија

Политика/стратегија: Министар за специјалне задатке за послове еУправе

Координација:

1. Секретаријат министра за специјалне задатке за послове еУправе
2. Национални савет за информационо друштво
3. Савет за координацију еУправе

Имплементација:

1. Агенција за државну информациону мрежу (VITA)
2. Централна влада и надлежна тела

Подршка:

1. Секретаријат министра за специјалне задатке за послове еУправе
2. VITA

Надзор: Државна канцеларија за надзор републике Летоније

Заштита података: Државни инспекторат за податке

Остали учесници: -

Литванија

Политика/стратегија: Министарство унутрашњих послова

Координација:

1. Одељење за информатику у министарству унутрашњих послова
2. Комитет за развој информационог друштва

Имплементација:

1. Комитет за развој информационог друштва
2. Министарства и друге државне институције

Подршка:

1. Одељење за информатику у министарству унутрашњих послова
2. Комитет за развој информационог друштва
3. Државна компанија Infostruktūra

Надзор: Национална канцеларија за надзор

Заштита података: Државни инспекторат за заштиту података

Остали учесници: -

Луксембург

Политика/стратегија: Министарство грађанских сервиса и административних реформи

Координација:

1. Министарство грађанских сервиса и административних реформи
2. Служба eLuxembourg Task Force

Имплементација:

1. Државни центар за информатику
2. Владина министарства и управе

Подршка:

1. eLuxembourg Task Force
2. Државни центар за информатику

Надзор: Финансијски суд**Заштита података:** Национална комисија за заштиту података (CNPД)**Остали учесници:** -**Малта****Политика/стратегија:** Министарство за инвестиције, индустрију и информационе технологије**Координација:** Министарство за инвестиције, индустрију и информационе технологије**Имплементација:**

1. Државна компанија Malta Information Technology and Training Services Ltd (MITTS)
2. Одељење за информације
3. Владина министарства и одељења

Подршка:

1. MITTS
2. Владина консултантска организација Management Efficiency Unit (MEU)

Надзор: Национална канцеларија за надзор**Заштита података:** Канцеларија комесара за заштиту података**Остали учесници:** -**Холандија****Политика/стратегија:** Савет министара за еУправу**Координација:**

1. Министарство за унутрашње и монархијске односе
2. Група за координацију ИКТ и управе

Имплементација:

1. Програм EGEM Electronic Municipalities) за општине
2. Програм E-provinces за покрајине

Подршка:

1. Академије за управљање информацијама при министарствима (едукација)
2. Electronic Government Knowledge Centre (едукација)

Надзор: нема података**Заштита података:** нема података**Остали учесници:** -**Пољска****Политика/стратегија:** Министарство за науку и технологију информационог друштва

Координација: Министарство за науку и технологију информационог друштва

Имплементација:

1. Министарство за науку и технологију информационог друштва
2. Министарства и владине агенције за одређене пројекте

Подршка:

1. Министарство за науку и технологију информационог друштва
2. Министарство за инфраструктуру

Надзор: Врховна канцеларија за контролу (НИК)

Заштита података: Инспекторат за заштиту података

Остали учесници: -

Португалија

Политика/стратегија:

1. Министарство финансија и јавне управе
2. Министарство за науку, технологију и високо образовање
3. Агенција за информационо друштво (UMIC)

Координација:

1. Агенција за информационо друштво (UMIC)
2. Комисија за информационе технологије и јавну управу (CITIAP)

Имплементација:

1. UMIC
2. Влада министарства и агенције за одређене пројекте

Подршка:

1. UMIC
2. Владино тело за информационе технологије (CEGER)
3. Институт за информатику

Надзор: Финансијски суд

Заштита података: Национална комисија за заштиту података

Остали учесници: -

Словачка

Политика/стратегија:

1. Министарство за транспорт, поште и телекомуникације
2. Министарство финансија

Координација: Овлашћена канцеларија за информационо друштво

Имплементација:

1. Министарство за транспорт и телекомуникације
2. Канцеларија Словачке владе
3. Влада министарства и агенције за одређене пројекте
4. Агенција за социјално осигурање

Подршка:

1. Министарство за транспорт, поште и телекомуникације
2. Институт за јавну администрацију

Надзор: Врховна канцеларија за надзор

Заштита података: Канцеларија за заштиту података

Остали учесници:

1. Орган за националну сигурност (гаранција електронског потписа)

2. Канцеларија за јавну набавку

Словенија

Политика/стратегија: Министарство за јавну управу

Координација: Министарство за јавну управу

Имплементација:

1. Директорат за еУправу и административне послове
2. Владина министарства и агенције за одређене пројекте

Подршка: Министарство за јавну управу

Надзор: Финансијски суд

Заштита података: Инспекторат за заштиту података

Остали учесници: -

Шпанија

Политика/стратегија:

1. Министарство за јавну управу
2. Високи савет за еУправу

Координација:

1. Високи савет за еУправу
2. Комисија за еУправу

Имплементација:

1. Министарство за јавну управу
2. Министарство унутрашњих послова
3. Владина министарства и агенције за одређене пројекте

Подршка:

1. Високи савет за еУправу
2. Директорат за развој информационог друштва
3. Државна компанија за ИКТ Red.es
4. ASTIC (ИТ удружење)

Надзор: Финансијски суд

Заштита података: Агенција за заштиту података

Остали учесници: -

Шведска

Политика/стратегија: Министарство финансија

Координација:

1. Агенција 24/7 Delgation
2. Владин одбор
3. Агенција за јавну управу

Имплементација:

1. Агенција за јавну управу
2. Владина министарства и агенције за одређене пројекте

Подршка: Национална телекомуникациона агенција (PTS)

Надзор: Национална канцеларија за надзор

Заштита података: Инспекторат за заштиту података

Остали учесници: -

Велика Британија

Политика/стратегија:

1. Влада канцеларија (Cabinet Office)
2. Савет главних извршних руководиоца (CIO Council)

Координација: Одељење еУправе (eGU)

Имплементација:

1. eGU
2. Влада одељења и агенције

Подршка:

1. eGU
2. Влада канцеларија за трговину (OGC)

Надзор: Национална канцеларија за надзор (NAO)

Заштита података: Комесар за информације

Остали учесници: -

2.5.2. Надлежности за регионалну/локалну еУправу

Креирање политике. Надлежности регионалног и локалног нивоа у домену креирања политике варирају од врло малих (Мађарска, где се готово све надлежности делегирају телима централне управе) до изузетно великих (Немачка, где надлежности за креирање политике еУправе припадају савезним државама а на нивоу централне управе врши се координација). Одговорност се делегира појединцима, постојећим оргнима на регионалном/локалном нивоу као додатна надлежност, органима управе чија је основна надлежност информационо друштво, посебно формираним телима, или се одговорност дели тако што се формирају комбинације претходно поменутих форми организовања. Уколико се ова одговорност делегира појединцу, то је по правилу највиша политичка личност на локалном нивоу. Најчешћа пракса је да се ова одговорност делегира локалној управи.

Креирање стратегије. На регионалном и локалном нивоу за креирање стратегије су задужени органи локалне власти или се она креира на националном нивоу уз учешће регионалних/локалних власти. И овде су различите надлежности регионалног и локалног нивоа и оне варирају од врло малих (Мађарска) до изузетно великих (Немачка).

Послови координације најчешће се реализују кроз посебно дефинисане пројекте – платформе које се воде на националном нивоу и у којима учествују представници свих нивоа управе. При томе се одговорност за координацију на нивоу покрајина и општина делегира на одговарајући управни ниво (регионални/локални).

Послови имплементације. На регионалном/локалном нивоу већина земаља ове послове делегира на регионалне/локалне органе управе и посебно формирана одељења на регионалном/локалном нивоу. Постоје и земаље које, поред регионалног/локалног нивоа, укључују и националне институције у имплементацију (свега 5 земаља).

Послови подршке. Подршка се и на регионалном/локалном нивоу обезбеђује, најчешће, кроз посебно формиране институције (службе, агенције) на регионалном/локалном нивоу.

Опште је прихваћена пракса да се *финансијски надзор* остварује на нивоу скупштине путем постојећих служби за финансијски надзор. При томе се послови надзора делегирају на национални и регионални/локални ниво у равноправном односу (половина земаља ЕУ има надзор на националном нивоу, а друга половина на регионалном/локалном нивоу).

Заштита података се делегира регионалном/локалном нивоу само у Немачкој. У наставку је дат преглед по земљама ЕУ.

Аустрија

Политика/стратегија: Платформа ‘Digital Austria’

Координација:

1. Платформа ‘Digital Austria’
2. Радна група еУправе савезних, регионалних и локалних власти

Имплементација: Регионалне и општинске власти

Подршка:

1. Аустријско удружење градова (Österreichischer Städtebund)
2. Аустријско удружење општина (Österreichischer Gemeindebund)

Надзор: Надзорни суд (Rechnungshof) - орган националне скупштине

Остали учесници: -

Белгија

Политика/стратегија: Премијери региона (фламмански, валонски и бриселски)

Координација:

1. Тело за координацију еУправе (CORVE)
2. Тело за упрошћење еУправе (EASI-WAL)
3. Центар за информатику

Имплементација:

1. Тело за координацију еУправе (CORVE)
2. Тело за упрошћење еУправе (EASI-WAL)
3. Центар за информатику

Подршка:

1. Тело за координацију еУправе (CORVE)
2. Тело за упрошћење еУправе (EASI-WAL)
3. Центар за информатику

Надзор:

1. Надзорни суд (орган националне скупштине)
2. Скупштине региона
3. Скупштине националних заједница (француска, немачка и фландријска)

Остали учесници: -

Кипар

Политика/стратегија: нема података

Координација: нема података

Имплементација: нема података

Подршка: нема података

Надзор:

1. Унија општина (Union of Cyprus Municipalities)
2. Унија комуна (Union of Cyprus Communities)

Остали учесници: -

Чешка

Политика/стратегија: Региони и општине

Координација:

1. Министарство информатике
2. Министарство унутрашњих послова

Имплементација: Региони и општине

Подршка:

1. Министарство информатике
2. Унија градова и општина
3. Удружење региона

Надзор: нема података

Остали учесници: -

Данска

Политика/стратегија: Удружени одбор за пројекат еУправе (Joint Board of the e-Government Project) сачињен од представника националног, регионалног и локалног нивоа управе

Координација: Радна група The Digital Task Force

Имплементација: Региони и општине

Подршка:

1. Радна група The Digital Task Force
2. Министарство за науку, технологију и иновације
3. Национална агенција за информационе технологије и телекомуникације
4. Локална Влада Данске (асоцијација локалних власти)
5. Дански Региони (асоцијација регионалних већа)
6. Компанија KMD – Kommunedata (власништво локалне управе)

Остали учесници: -

Естонија

Политика/стратегија: нема података

Координација: нема података

Имплементација: нема података

Подршка: нема података

Надзор: Удружење градова Естоније

Остали учесници: -

Финска

Политика/стратегија: Регионални савети и општине

Координација: Министарство унутрашњих послова

Имплементација: Регионални савети и општине

Подршка: Удружење локалних и регионалних власти Финске (AFLRA)

Надзор: нама података

Остали учесници: -

Француска

Политика/стратегија: Регионалне и локалне администрације

Координација: Регионалне ИКТ агенције

Имплементација: Регионалне и локалне администрације

Подршка:

1. Агенција за развој електронске администрације (ADAE)
2. Државна финансијска институција Caisse des Dépôts et Consignations
3. Регионалне ИКТ агенције

Надзор: Регионални финансијски судови

Остали учесници:

1. Удружење градоначелника
2. Удружења округа
3. Удружење региона
4. Опсерваторија дигиталних територија (оснивач су локалне власти)
5. Удружење Интернет градова (Villes Internet)

Немачка

Политика/стратегија: Управе на нивоу савезних држава/општина интегрисане кроз Deutschland-Online

Координација:

1. Конференција државних секретара за еУправу у савезној и државним владама - политичка координација
2. Комитет за аутоматску обраду података на савезном и локалном нивоу (КоорА ADV) – техничка координација

Имплементација: Савезне државе и општине

Подршка:

1. Министарство унутрашњих послова
2. Савезна координациона и саветодавна агенција за информационе технологије (KBSt)
3. Савезна агенција за безбедност информација (BSI)
4. MEDIA@Komm-Transfer пројекат

Надзор: Финансијски судови на нивоу савезних држава

Остали учесници: Државни комесари за заштиту података

Грчка

Политика/стратегија: Регионалне администрације, општине, управе

Координација: Нема података

Имплементација: Регионалне администрације, општине, управе

Подршка:

1. Information Society S.A.
2. Локалне агенције за развој и локалне владе (ЕЕТАА)

Надзор: Грчки надзорни суд

Остали учесници: -

Мађарска

Политика/стратегија:

1. Министарство за информатику и комуникације
2. Комитет за међудодељењску координацију информационог друштва

Координација:

1. Министарство за информатику и комуникације
2. Комитет за међудодељењску координацију информационог друштва

Имплементација:

1. Регионалне и локалне власти
2. Министарство за информатику и комуникације
3. Министарство унутрашњих послова
4. Комитет за међудодељењску координацију информационог друштва

Подршка: Министарство за информатику и комуникације

Надзор: Државна канцеларија за надзор

Остали учесници:

1. Национална асоцијација локалних власти (TÖOSZ)
2. Национална асоцијација локалних обавештајних власти (ITOSZ)
3. Удружење градова (MJVSZ)

Ирска

Политика/стратегија: Локална већа

Координација: Нема података

Имплементација: Локална већа

Подршка: Одбор за компјутерске послове локалне владе (LGCSB)

Надзор: Служба за надзор при локалној влади (LGAS)

Остали учесници: -

Италија

Политика/стратегија: Министар и Одељење за иновацију и технологије

Координација:

1. Одељење за иновацију и технологије
2. CNIPA

Имплементација: Регионалне и локалне власти

Подршка:

1. Одељење за иновације и технологију
2. CNIPA
3. FORMEZ
4. Регионални центри надлежни за еУправу
5. Удружење покрајина (UPI)
6. Национално удружење општина (ANCI)

Надзор: Регионална одељења финансијског суда

Остали учесници: -

Летонија

Политика/стратегија: Министар за специјалне задатке за послове еУправе

Координација:

1. Министарство унутрашњих послова
2. Секретаријат министра за специјалне задатке за послове еУправе
3. Национални савет за информационо друштво
4. Савет за координацију еУправе

Имплементација:

1. Министарство за регионални развој и локалне владе
2. Локалне и регионалне владе

Подршка:

1. VITA
2. Летонско удружење локалних и регионалних влада (LALRG)

Надзор: Државна канцеларија за надзор

Остали учесници: -

Литванија

Политика/стратегија: Локалне власти

Координација: Министарство унутрашњих послова

Имплементација: Локалне власти

Подршка:

1. Комитет за развој информационог друштва
2. Удружење локалних власти Литваније (ALAL)

Надзор: Државна канцеларија за надзор

Остали учесници: -

Луксембург

Политика/стратегија: Општине

Координација: Међуопштински центар за информатику (SITI)

Имплементација: Општине

Подршка:

1. Међуопштински центар за информатику (SITI)
2. Удружење градова и општина (Syvicol)

Надзор: нема података

Остали учесници: -

Малта

Политика/стратегија: Локални савети

Координација: Одељење локалних савета министарства правде

Имплементација: Локални савети

Подршка: Одељење локалних савета министарства правде

Надзор: нема података

Остали учесници: -

Холандија

Политика/стратегија: Група за еПокрајине

Координација: Група за координацију еУправе

Имплементација: нема података

Подршка:

1. Министарство за унутрашње и монархијске односе
2. Удружење општина и покрајина

Надзор: Министарство за унутрашње и монархијске односе

Остали учесници: -

Пољска

Политика/стратегија: Регионалне и локалне власти

Координација: Министарство за науку и технологију информационог друштва

Имплементација:

1. Министарство за науку и технологију информационог друштва
2. Регионалне и локалне власти

Подршка: Министарство за науку и технологију информационог друштва

Надзор: Врховна канцеларија за надзор (NIK)

Остали учесници: -

Португалија

Политика/стратегија: Региони и општине

Координација: Министарство за унутрашње управне послове

Имплементација: Региони и општине

Подршка: Национално удружење општина (ANMP)

Надзор: Нема података

Остали учесници: -

Словачка

Политика/стратегија: Министарство унутрашњих послова, одељење јавне управе

Координација: Овлашћено тело за децентрализацију јавне администрације

Имплементација: Министарство унутрашњих послова, одељење јавне управе

Подршка: Организација за информатику у јавној администрацији IvES

Надзор: Врховна канцеларија за надзор

Остали учесници: Удружење градова и општина (ZMOS)

Словенија

Политика/стратегија: Министарство за јавну управу

Координација:

1. Министарство за јавну управу
2. Владина канцеларија за локалну самоуправу и регионалну политику

Имплементација:

1. Министарство за јавну управу
2. Локалне власти

Подршка:

1. Министарство за јавну управу
2. Владина канцеларија за локалну самоуправу и регионалну политику
3. Удружење општина и градова (SOS)
4. Удружење општина (ZOS)

Надзор: Надзорно тело за јавну потрошњу

Остали учесници: -

Шпанија

Политика/стратегија: Региони, окружни савети и општине

Координација: нема података

Имплементација: Региони, окружни савети и општине

Подршка:

1. Савез општина и покрајина (FEMP)
2. Државна компанија Red.es

Надзор: Регионалне канцеларије за надзор

Остали учесници: -

Шведска

Политика/стратегија: Окружни савети и општине

Координација: Платформа за кооперативно коришћење

Имплементација: Окружни савети и општине

Подршка: Удружење локалних власти и региона (SALAR)

Надзор: Спољашње професионалне службе за надзор

Остали учесници: -

Велика Британија

Политика/стратегија: Канцеларија заменика премијера (Office of the Deputy Prime Minister – ODPM)

Координација: Канцеларија заменика премијера (Office of the Deputy Prime Minister – ODPM)

Имплементација: Локални савети

Подршка:

1. Канцеларија заменика премијера (Office of the Deputy Prime Minister – ODPM)
2. Служба еУправе (e-Government Unit – eGU)
3. Национални пројекти еУправе (Local e-Government National Projects)
4. Агенција за унапређење и развој (Improvement and Development Agency – IdeA)
5. ИТ друштво (Society of IT Management – SOCITM)
6. Удружење локалних власти (Local Government Association – LGA)
7. Удружење локалних извршних власти (Society of Local Authority Chief Executives and Senior Managers)

Надзор: Комисија за надзор (The Audit Commission)

Остали учесници: -

2.6. Стање инфраструктуре за еУправу

Као предуслов за примену ИКТ у јавној администрацији земље Европске Уније претпостављају постојање одређених инфраструктурних објеката. У овом тренутку развоја еУправе дефинисани су следећи основни инфраструктурни објекти:

- портал,
- приватна комуникациона мрежа за државну администрацију,
- инфраструктура за електронску идентификацију, и
- инфраструктура за подршку јавним набавкама.

Поред наведених инфраструктурних објеката, политика Европске Уније посебно наглашава потребу за инфраструктуром која ће обезбедити управљање знањем као кључним ресурсом.

У Табели 2.8. дат је преглед стања наведених инфраструктурних објеката у земљама Европске Уније.

Од земаља ЕУ једино Летонија и Пољска немају владин портал. Интерактивне и трансакционе сервисе путем портала обезбеђује 17 земаља ЕУ од којих пет земаља имају раздвојене портале за грађане и пословне субјекте. Луксембург има само портал за пословне субјекте. Шест земаља обезбеђује само информативне сервисе.

Приватна комуникациона мрежа за јавну администрацију постоји у 19 држава од којих су мреже Француске, Мађарске и Шпаније повезане на европску мрежу TESTA. У Шведској је успостављање државне мреже у току.

Инфраструктура за електронску идентификацију је у потпуности имплементирана у пет земаља. Делимично је имплементирана у четири земље, док у 16 земаља не постоји ова инфраструктура. У току су активности за увођење електронске идентификације у Француској, Немачкој, Мађарској, Холандији, Португалији, Словенији и Шпанији.

Инфраструктура за електронску набавку је потпуно имплементирана у осам земаља. Делимично је имплементирана у осам земаља а у девет земаља није имплементирана.

У Француској, Великој Британији и Белгији су имплементирани системи за размену знања. У пет земаља подржана је размена докумената између органа управе, а Естонија има специфичан систем за администрирање државног информационог система и повезивање база података.

Табела 2.8. Стање инфраструктуре

Земља	Инфраструктурни објекат				
	Портал	Комуникациона мрежа за државну администрацију	Електронска идентификација	Инфраструктура електронске набавке	Остало
Аустрија	help.gv.at (1997) – водич за административне послове; преузимање формулара, интерактивни и трансакциони сервиси.	Corporate Network Austria (CNA)	Bürgerkarte (Citizen Card) – за електронско обављање административних послова	Не постоји званичан портал (у плану је за 2 године)	Сервис за електронску испоруку (Zustelldienst) – размена електронских докумената са административним органима; заштита уз ослонац на Citizen Card
Белгија	Belgium.be (новембар 2002) – јединствен приступ информацијама и сервисима	FedMAN (у септембру 2002 заменио знатно слабији Fedenet)	eID Card (пројекат започет 2000 године) прелазак на овај тип идентификације до 2009.	У фази развоја (Public Electronic Procurement) у функцији је само сегмент за објављивање тендера: Joint Electronic Public Procurement (JEPP)	eCommunities за сарадњу разних служби у смислу размене знања
Кипар	www.cyprus.gov.cy; у току 2007. се очекује Gateway, средњи слој за подршку трансакција	Government Data Network (GDN), а преко Government Internet Node (GIN) излази на Интернет	Влада намерава да представи електронску идентификацију	Очекује се да пројекат буде реализован током 2007. године	У плану је Knowledge Management infrastructure
Чешка	Portal.gov.cz; пуштен у пробни рад у октобру 2003. Потпуно функционалан од октобра 2004.	Public Administration Intranet (IVS); изградња је у току	Не постоји јединствена електронска идентификација. Постоје три компаније за издавање електронских потписа	E-tendering portal; у целости функционалан до краја 2006. године	Не постоји
Данска	Danmark.dk портал за јавне сервисе . Virk.dk портал за пословне субјекте	Тренутно не постоји	Official digital signatures (за обављање трансакција) Нема планова за увођење картица за идентификацију	The Public Procurement Portal – DOIP	Joint Electronic Document Management System (FESD) – потпуна дигитализација послова са јавним органима

Табела 2.8. Стање инфраструктуре
– наставак 1 -

Земља	Инфраструктурни објекат				
	Портал	Комуникациона мрежа за државну администрацију	Електронска идентификација	Инфраструктура електронске набавке	Остало
Естонија	Citizen's IT Environment (eesti.ee) март 2003. Интерактивни и трансакциони сервиси. Идентификација помоћу картица; комуникација са грађанима путем електронске поште	EEBone (1998) могу му приступити сви органи државне и локалних влада заснован на ASONet (из 1993); повезано преко 21000 рачунара	Electronic ID card (јануар 2002), обавезна за све грађане. Поред тога што је лични документ, служи и за приступ јавним сервисима	Public Procurement State Register; садржи једино електронски тендер	1. X-Road Middleware (2001) средњи слој који повезује владине базе података (до марта 2005. 41 база података, 687 сервиса) 2. Администрациони систем државног информационог система (RIHA) – администрација државног информационог система уз ослонац на X-Road
Финска	Suomi.fi (април 2002) јединствен приступ информацијама и сервисима; посебан бизнис портал YritysSuomi.fi бизнис портал	Senaattori (1998); повезује сва министарства	Finnish Electronic ID Card (1999) smart картица која садржи личне податке лица као и фотографију	Не постоји централизована инфраструктура; решење компаније Hansel Ltd није више у употреби, а JULMA website пружа информације о јавним набавкама	Не постоји
Француска	Service-Public.fr (октобар 2000) – приступ разноврсним информацијама и сервисима за физичка и правна лица	AdER (базиран на VPN); повезан је са транс-европском мрежом TESTA	Не постоји инфраструктура за електронску идентификацију. Одобрен је владин пројекат INES по коме ће сваки грађанин бити обавезан да поседује чип картицу	E-Procurement Platform Од 1. јануара 2005. обавезно је прихватање понуда прослеђених електронским путем	Vit@min за подршку заједничком раду и размену знања између министарстава и других административних тела

Табела 2.8. Стање инфраструктуре
– наставак 2 -

Земља	Инфраструктурни објекат				
	Портал	Комуникациона мрежа за државну администрацију	Електронска идентификација	Инфраструктура електронске набавке	Остало
Немачка	Bund.de; поред редовних сервиса, постоји Form Server за проналажење свих врста формулара	Berlin-Bonn Information Network (IVBB). Успостављена због преласка парламента и федералне владе из Бона у Берлин; унапређује се у затворену мрежу Information Network of the Federal Administration (IVBV)	У марту 2005. године је представљена eCard стратегија, а увођење се очекује до краја 2007. године	Federal e-Procurement Platform (E-Vergabe) објављивање тендера, обавештавање о отвореним тендерима, слање понуда, све путем Интернета	Federal Government Information Network (IVBB/IVBV) портал затвореног типа; запосленима у владиним институцијама пружа приступ разним документима
Грчка	Citizen Service Centre развијен на e-кер платформи, омогућава трансакције између грађана и јавне администрације	National Public Administration Network – SYZEFXIS. Телекомуникациона инфраструктура подигнута на четири VPN мреже	Не постоји	Не постоји. У плану је да буде представљен до краја 2007. године	Не постоји
Мађарска	Magyarország.hu (2003); пружа 56 сервиса. Од 1. априла 2005. пуштањем у рад gateway-а: Client Gate (Ügyfélkapu) пружа механизам за аутентикацију и трансакционе сервисе.	Electronic Government Backbone (EGB) (новембар 2004.); пружа подршку владином Интранету. Повезан је на TESTA мрежу Европске Уније	Тренутно не постоји оваква инфраструктура. Крајем 2004. године су представљени и захтеви и спецификације за: Hungarian electronic ID card (HUNEID)	За сада не постоји, али влада планира да у наредних неколико година омогући потпуно аутоматизован сервис јавне набавке. За сада су доступне само информације о тендерима	Не постоји

Табела 2.8. Стање инфраструктуре
– наставак 3 -

Земља	Инфраструктурни објекат				
	Портал	Комуникациона мрежа за државну администрацију	Електронска идентификација	Инфраструктура електронске набавке	Остало
Ирска	Reachservices – омогућава трансакције између грађана и владе, а потиснуће OASIS портал из 2001. За бизнис постоји портал BASIS.	Irish Government's Virtual Private Network (GVPN). Изграђен ради повезивања владиних одељења	Public Services Broker – пружа услуге идентификације и аутентификације лица помоћу Personal Public Service Number	E-Tenders Ирска има eSender статус	Не постоји
Италија	Italia.gov.it (2002) – портал намењен грађанству; Impresa.gov.it (2005), портал намењен пословним субјектима	Unitary Network of the Public Administration (RUPA); повезује административна тела широм земље. У развоју је нова мрежа Public Connectivity System	Electronic ID card (2001) поседује микро чип, оптичку меморију, а може се користити у ICAO машинама. Поред личних података уписани су и крвна група и отисци прстију.	Acquisti in Rete потпуно функционалан портал.	Не постоји
Летонија	Не поседује портал, али је 2005. године започет развој портала Latvia.lv	State-Significant Data Transmission Network (VNDPT); мрежа садржи 32 чвора распоређена по областима и већим градовима	Тренутно не постоји, али је предвиђено законом.	Тренутно не постоји, али према усвојеној стратегији из 2004, трећина јавне набавке ће се обављати електронски до 2008. године	Не постоји

Табела 2.8. Стање инфраструктуре
– наставак 4 -

Земља	Инфраструктурни објекат				
	Портал	Комуникациона мрежа за државну администрацију	Електронска идентификација	Инфраструктура електронске набавке	Остало
Литванија	E-Gate of the Government (јануар 2004) – портал намењен грађанима и пословним субјектима	VIKT – Secure Computer Network of the State Institutions; повезује око 100 јавних тела (парламент, кабинет председника, премијера, министарства,...)	Тренутно не постоји, али се предвиђа документом из децембра 2002. године	У развоју је и очекује се да ће до краја 2008. године добити пуну функционалност	Не постоји
Луксембург	Не постоји портал за грађанство, али постоји портал за бизнис	RACINE повезује све државне институције	Не постоји и не планира се у блиској будућности	Тренутно не постоји, али је у развоју	Не постоји
Малта	www.gov.mt омогућава приступ информацијама и интерактивним и трансакционим сервисима	MAGNET - повезује министарства, амбасаде, полицијске станице, школе, библиотеке, болнице; MAGNET II је побољшана замена за MAGNET	Electronic Identity (лозинка + активациони код) омогућава приступ сервисима на порталу владе.	E-procurement portal; очекује се да ће у скорије време добити потпуну функционалност као и могућност плаћања	Intranet for the Public Service; омогућује размену докумената унутар група корисника у оквиру јавних служби

Табела 2.8. Стање инфраструктуре
– наставак 5 -

Земља	Инфраструктурни објекат				
	Портал	Комуникациона мрежа за државну администрацију	Електронска идентификација	Инфраструктура електронске набавке	Остало
Холандија	Overheid.nl – портал за грађане, пословне субјекте и јавну администрацију. Пружа интерактивне и трансакционе сервисе.	RYX повезује 14 министарстава и преко 150.000 запослених у влади (The Hague Ring); у функцији од 2006.	DigiD – приступ јавним сервисима помоћу корисничког имена и лозинке; eNIK – картице за идентификацију (биће представљене 28. августа 2006.)	Тренутно не постоји, али се очекује у наредних 10 година	Government Transaction Portal – електронска пошта у оквиру владе; Business Support Desk – пружа помоћ правним субјектима у вези са администрацијом; E-forms – олакшано попуњавање формулара
Пољска	Тренутно не постоји. У развоју је е-PUAP (уједно и први покушај достизања препорука Европске Уније)	У фази развоја	У фази развоја	На свом сајту, Office of Public Procurement објављује информације о тендерима	Не постоји
Португалија	Citizen's Portal – преко 700 сервиса како за физичка тако и за правна лица	У фази развоја	У току 2006 се очекује појава јединствене картице која би заменила сва лична документа	National e-procurement portal (2005); за сада је само на информационом нивоу	Не постоји
Словачка	Obcan.sk – привремен портал, у фази дизајнирања је нови портал	GovNet – пројекат из 1990 године, реализован на аналогним линијама. Унапређење (2002.г.) започето и прекинуто	Тренутно не постоји, али је у плану.	Тренутно не постоји	Не постоји
Словенија	e-Uprava – портал намењен грађанима, пословним субјектима и јавној администрацији.	НКМ; повезује преко 1600 локалних рачунарских мрежа	Развој електронских картица за идентификацију је у току	Тренутно не постоји, предвиђено актом из јануара 2004. године	Не постоји

Табела 2.8. Стање инфраструктуре
– наставак 6 -

Земља	Инфраструктурни објекат				
	Портал	Комуникациона мрежа за државну администрацију	Електронска идентификација	Инфраструктура електронске набавке	Остало
Шпанија	Administracion.es (2001); од октобра 2003. грађанима омогућава и пријем обавештења од јавне администрације	Government Intranet повезује 16 министарстава, 17 регионалних влада; базирана на принципу TESTA мреже	У току 2006. се очекује појава е-ID картица за идентификацију грађана, као и за електронско потписивање докумената	Centralised Procurement System потпуно функционалан портал	Не постоји
Шведска	Sverige.se (октобар 2004), не покрива у потпуности све сервисе; почетна тачка ка проналажењу информација и услуга	Тренутно не постоји. У току је пројекат за успостављање безбедног владиног интранета.	постоје ID картице, не замењују папирнате документе, већ служе као доказ о држављанству и путна исправа у Шенгенској области	Не постоји јединствен портал, постоје два приватна решења	Не постоји
Велика Британија	Direct.gov.uk – портал за физичка лица; BusinessLink.gov.uk – портал за пословне субјекте	Government Secure Intranet (GSI) – примарна мрежа која повезује све владине органе и агенције	Government Gateway, идентификација пред сервисима владе (дигитални сертификат или лозинка). Дистрибуција е-ID картица се очекује 2008. године	Не постоји јединствен портал. У плану за 2006. годину је платформа Zanzibar	Knowledge network – омогућује размену знања и заједнички рад за око 55.000 корисника Intranet-а

2.7. Стандарди за еУправу

Основа ефикасне еУправе базирана је на оптималном коришћењу ИКТ. Основна претпоставка за то је примена стандарда. Све земље ЕУ, а посебно оне које предњаче у успешном увођењу ИКТ у послове управе базирају свој развој на примени стандарда. За земље ЕУ дефинисано је и окружење које прописује стандарде са циљем постизања интероперабилности European Interoperability Framework (EIF) [9]. EIF се посматра као додатак одговарајућим националним пројектима. Оваква окружења намењена су онима који су одговорни за развој ИКТ стратегија, ИКТ планова и пројеката као и произвођачима софтвера за сектор еУправе.

Једна од земаља која је постигла највеће резултате је Данска. Данска је развила своје окружење за интероперабилност еУправе које је добар пример и које ће овде бити укратко приказано.

2.7.1. Данско окружење за интероперабилност

Окружење за интероперабилност је националног нивоа и намењено је као водич јавним агенцијама при развоју ИКТ планова и пројеката. Садржи описе и препоруке одабраних стандарда, технологија и протокола које треба користити.

Окружење је реализовано у сарадњи са комитетом КИУ који је сачињен од представника Радне групе Digital Task Force, Министарства за науку, технологију и иновацију, Министарства за унутрашње послове и здравство, Министарства за економију, Локална Влада Данске, Дански Региони, и националне агенције за ИТ и Телекомуникације.

Архитектурални принципи

Први документ о архитектури објављен је 2003 [10] и дефинише пет основних принципа јавне архитектуре:

- интероперабилност
- безбедност
- отвореност
- флексибилност
- скалабилност

Оптималан начин да се то постигне је коришћење стандарда у јавном сектору. Основни циљ окружења је да допринесе задатку стандардизације.

ISO дефинише стандард као "документ формиран консензусом који обезбеђује правила, упутства или карактеристике за активности или њихове резултате " (ISO/IEC Guide 2:1996). У контексту документа који описује Окружење стандардизација значи процедуру прикупљања и коришћења стандарда, спецификација и технологија и због тога они могу да буду 'de jure' стандарди, али и 'de facto' стандарди и стандарди дефинисани за специфичне намене.

Препоруке које даје Окружење засноване су на следећим претпоставкама:

- Коришћење отворених стандарда.
- Укључивање постојећих стандарда у шири контекст.
- Стимулација коришћења верификованих стандарда.
- Препројектовање административних процеса да би се на најбољи начин користиле расположиве технологије. Ово је и шанса да се сервис учине кориснички оријентисаним.

- Координација и управљање иницијативом еУправе. На пример, опште прихваћене XML шеме треба бесплатно обезбедити јавном сектору, јер се на тај начин смањују трошкови за успостављање механизма за размену података.

Развијено окружење бави се различитим аспектима стандарда, спецификација и технологија за потребе имплементације еУправе па је извршена следећа категоризација стандарда:

- Кориснички интерфејс – стандарди који се односе на презентацију података кориснику.
- Размена података и докумената – стандарди који се односе на форматирање докумената.
- Веб базирани сервиси – Стандарди који се односе на World Wide Web и веб сервисе
- Управљање садржајем и дефиниција метаподатака – стандарди и захтеви за метаподатке.
- Интеграција података – стандарди који се односе на обраду података.
- Управљање идентитетом – стандарди који се односе на складиштење, коришћење и обезбеђење идентификационих информација за кориснике, грађане, запослене и ресурсе.
- Међуповезивање (Interconnectivity) – стандарди који се односе на мреже и развој система
- Операције – стандарди који се односе на системске операције и надгледање
- Стандарди за специфичне пословне области (на пример еУчење, геопросторни подаци и сл.).

Сваком стандарду, спецификацији и технологији додељује се статус на основу следећих критеријума:

- Прихваћеност
- Отвореност
- Зрелост
- Погодност (за Данске потребе)
- Потенцијал (очекивана будућа вредност)

Критеријуми се користе за оцену стандарда. Постоје следеће категорије стандарда:

- **Препоручен стандард** (стандард од кључног значаја за систем на чијој се примени инсистира)
- **Доказан стандард** (стандард који је доказао своју вредности сматра се зрелим).
- **Надолазећи стандард** (стандард који изгледа перспективан али још није доказао своју пуну вредност)
- **De Facto стандард** (стандард широко примењен, али није формално прихваћен).
- **Стандард који се одржао** (нема перспективу за будућност, али се још увек широко користи).
- **Одбачен стандард** (стандард замењен бољим решењем)

3. Стање у Републици Србији и Аутономној Покрајини Војводини

Преглед стања у Републици Србији и Аутономној Покрајини Војводини дат је по угледу на изложену методологију за земље ЕУ.

3.1. Историја развоја информационог друштва

Анализа историје развоја информационог друштва у Србији овде ја дата за период од формирања Државне заједнице Србије и Црне Горе до данас, са изузетком првог јавног сервиса који је везан за почетак коришћења пуног Интернет сервиса у Србији. Активности Владе Републике Србије на развоју информационог друштва могу се поделити на активности везане за појединачне области и системске активности. Активности везане за појединачне области односе се на увођење ИКТ у специфичне секторе и оне се, са мање или више успеха, одвијају у свим секторима. При томе, Влада делује у домену увођења ИКТ у јавном сектору (управа, образовање, наука, здравство,...). Системске активности започете су документом **Стратегија реформе државне управе у Републици Србији** из новембра 2004. године који у једном свом делу разматра примену ИКТ у унапређењу државне управе. Документ **Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији**, који је у сарадњи са организацијом UNDP креирало Министарство за науку и заштиту животне средине је упућен на разматрање Влади Републике Србије, али још није разматран. Не постоји ревизија стратегије еУправе. Не постоји интранет органа управе. Први јавни сервис имплементиран је још половином 90-тих путем веб презентација универзитета у Србији.

У Аутономној Покрајини Војводини ситуација је слична оној у Републици Србији. Активности се одвијају изоловано по секторима. У домену управе такође постоје активности на нивоу локалне самоуправе. Ипак, постоје одређене активности у Покрајини које представљају покушаје систематског приступа увођењу еУправе. Прва активност датира из 2003. године и дата је у документу **Иницијатива за увођење концепта е-управе у органе покрајинске управе и органе локалне самоуправе на територији АП Војводине** [40]. Системске активности спроводе се кроз пројекат Е-Војводина у оквиру програма развоја АПВ. У току је и израда и усвајање стратегије унапређења јавне управе у Војводини коју води Секретаријат за прописе, управу и националне мањине. Не постоји ревизија стратегије еУправе. Не постоји интранет органа управе. Први јавни сервис имплементиран је 1996. године путем веб презентација Универзитета у Новом Саду.

3.2. Законски оквир

Аутономна Покрајина Војводина, према важећем Уставу, нема законских надлежности. Због тога је законски оквир размотрен кроз законе и прописе релевантне за област примене ИКТ, развоја информационог друштва и еУправе у Републици Србији [12-33]. Законска регулатива у Републици Србији из разматране области може се по времену увођења класификовати на следеће периоде:

1989 – 2001. године

Након 2001 године

3.2.1. Период 1989 – 2001. године

У овом периоду донета су два закон, пет уредби и једно упутство. То су следећи документи:

1. **Закон о информационом систему Републике Србије**, (“Службени гласник РС”, бр:12/96),
2. **Уредба о Програму развоја информационог система Републике Србије у 1997 години**, (“Службени гласник РС”, бр:3/97),
3. **Уредба о Програму развоја и функционисања информационог система Републике Србије у 1998. години**, (“Службени гласник РС”, бр:17/98),
4. **Уредба о Програму развоја и функционисања информационог система Републике Србије у 2000. години**, (“Службени гласник РС”, бр:10/00),
5. **Уредба о утврђивању Програма развоја и функционисања информационог система Републике Србије у 2001. години**, (“Службени гласник РС”, бр:58/2001),
6. **Упутство за израду и усвајање пројеката информационих система органа управе**, (“Службени гласник СРС”, бр: 49/89),
7. **Уредба о обезбеђивању и заштити информационих система државних органа**, (“Службени гласник СРС”, бр: 41/90),
8. **Закон о мерним јединицама и мерилима**, (“Службени лист СРЈ”, бр. 80/94, 83/94, 28/96 и 12/98)

Закон о информационом систему Републике Србије. Законом се уређују права и обавезе државних органа, органа територијалне аутономије и органа локалне самоуправе кад обављају поверене послове државне управе, као и предузећа, установа и других организација кад обављају поверена управна овлашћења у вођењу прописаних евиденција, организовању, коришћењу и размени података које воде и друга питања од значаја за функционисање и развој информационог система Републике Србије.

Законом су утврђени основни принципи организације, функционисања и развоја информационог система Републике Србије, и то:

- евидентирање података на месту њиховог настанка,
- тачност и квалитет података,
- доступност података под једнаким условима овлашћеним корисницима,
- примена јединствених стандарда,
- електронска размена података и докумената,
- обезбеђивање и заштита информационог система.

Законом су дефинисане заједничке основе информационог система Републике Србије. То су: Заједничка база података, Заједничка рачунарска мрежа, Примена јединствених стандарда, Речник података информационог система Републике и информационих подсистема, Јединствено планирање и финансирање развоја и Надлежности државног органа у спровођењу Закона.

Информациони систем, према одредбама Закона, састоји се из информационих подсистема одређених области, изграђених и повезаних на заједничким основама. Према закону, документ у информационом систему, сачињен у електронском или другом облику, има исту правну снагу.

Јасна надлежност је у овом Закону исказана је само у члану 3, став 4: “Влада Републике Србије прописале области у којима се воде базе података из става 1. овог члана, као и

податке који чине садржај заједничке базе података, начин њиховог вођења, праћења промена, размене и коришћења.”

Уредбама доношеним у периоду 1997. – 2001. планиране су активности државних органа у спровођењу задатака утврђених Законом о информационом систему Републике Србије, носиоци извршења, рокови извршења и потребна финансијска средства.

Упутство за израду и усвајање пројеката информационих система органа управе.

Упутством се утврђују активности републичких и општинских органа управе на развоју информационог система, од покретања иницијативе за унапређивање, односно изградњу информационог система до пуштања пројектованих решења у оперативни рад, садржај пројектних целина у оквиру којих се организују активности на развоју информационог система и поступак усвајања пројекта информационог система.

У Упутству је ближе утврђен садржај пројектних целина: Прелиминарне студије о развоју информационог система, Идејног пројекта ИС, Главног пројекта ИС, Извођачког пројекта и увођења пројектованих решења. У поступку усвајања пројекта ИС, према Упутству, документацију пројектних целина усваја орган, односно организација наручилац пројекта, на начин утврђен самоуправним општим актима органа односно организације, пројекте од ширег значаја усваја одговорарајући извршни орган (Извршно веће Скупштине СР Србије или Извршни савет општине), односно тело извршног органа (комисија за информациони систем и сл.). Упутством је утврђена обавеза органа за чије се потребе ради пројекат информационог система да пре усвајања идејног пројекта прибаве мишљење Републичког завода за јавну управу, а када се ради о статистичком информационом систему да прибаве мишљење Републичког завода за статистику о питањима која се тичу обезбеђења садржинског, методолошког и техничко-технолошког јединства. За праћење примене Упутства задужен је Републички завод за јавну управу.

Уредба о обезбеђивању и заштити информационих система државних органа.

Уредбом су утврђене мере обезбеђења и заштите ИС државних органа заснованих на примени рачунара, као и начин њиховог спровођења. Наведено је да мере могу бити организационе и техничке и ближе је одређено на шта се они односе. Поред основних одредби остала поглавља Уредбе садрже мере обезбеђивања и заштите: при пројектовању ИС (у оквиру сваке пројектне целине); при оперативном раду ИС; мере заштите података; мере обезбеђивања и заштите просторија у којима је смештена рачунарска опрема; мере обезбеђивања и заштите рачунарске опреме; мере заштите програмске подршке; мере заштите у рачунарским мрежама; остали услови за успешно функционисање ИС. За праћење спровођења ове Уредбе надлежан је Републички завод за јавну управу.

Закон о мерним јединицама и мерилима. Закон регулише област мерења. Усвојен је на савезном нивоу. Предложена решења не задовољавају захтеве технолошког напретка, нити препоруке ЕУ за ову област.

3.2.2. Период након 2001 године

У овом периоду донето је једанаест закона, једна уредба, четири правилника, једна стратегија и потписана је (али не и ратификована) једна конвенција. То су следећи документи:

1. **Стратегија реформе државне управе у Републици Србији** (новембар 2004),
2. **Закон о електронском потпису** (“Службени гласник РС”, бр: 135/04),

3. **Подзаконска акта за спровођење Закона о електронском потпису** (“Службени гласник РС”, бр: 48/05)
4. **Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја,**
5. **Закон о регистрацији привредних субјеката,**
6. **Кривични законик** (“Службени гласник РС бр: 85/2005”),
7. **Европска конвенција о сајбер криминалу**, Будимпешта, 2001.
8. **Уредба о утврђивању кућних бројева, означавању зграда бројевима и означавању назива насељених места, улица и тргова** (“Службени гласник РС”, бр: 110/2003, 137/2004).
9. **Закон о стандардизацији** ("Службени лист СРЈ", бр. 30/96, 59/98, 70/01 и 8/03)
10. **Закон о телекомуникацијама** ("Службени гласник РС", бр. 44/03 и 36/06)
11. **Закон о јавном информисању** ("Службени гласник РС», бр. 43/03 и 61/05)
12. **Закон о радиодифузији** ("Службени гласник РС», бр. 42/02 и 97/04)
13. **Закон о оглашавању** ("Службени гласник РС", број: 79/05)
14. **Закон о личној карти** (14.07.2006)

Стратегија реформе државне управе у Републици Србији. Опредељења из Стратегије реформе државне управе у Републици Србији, коју је усвојила Влада Републике Србије, представљају темељ за све активности којима је циљ реформа државне управе и локалне самоуправе. Основни циљеви којима Србија тежи кроз реформу државне управе су:

- изградња демократске државе засноване на владавини права, одговорности, јавности, економичности и ефикасности, и
- изградња државне управе усмерене ка грађанима, која је способна да грађанима и приватном сектору пружи висок квалитет услуга уз разумне трошкове.

Основни принципи у спровођењу реформи су: принцип децентрализације, принцип деполитизације, принцип професионализације, принцип рационализације, и принцип модернизације.

Под принципом модернизације подразумева се, пре свега, техничко-технолошко осавремењивање рада државне управе, применом достигнућа савремених информационих и комуникационих технологија.

Циљ модернизације државне управе, према Стратегији, јесте да се увођењем информационих технологија у рад државних органа како на централном, тако и на локалном нивоу обезбеди грађанима могућност да утичу на јавни живот. ИКТ (информационе и комуникационе технологије) у овом сегменту омогућавају грађанима електронску доступност најразличитијих сервиса и то на принципу пуне транспарентности, а такође омогућава грађанима да јавно искажу свој став везано за функционисање државне управе и обављање јавних послова.

Закон о електронском потпису. Законом се уређује употреба електронског потписа у правним пословима и другим правним радњама, као и права, обавезе и одговорности у вези са електронским сертификатима, ако посебним законима није друкчије одређено. Одредбе закона примењују се на општење органа, општење органа и странака, достављање и израду одлуке органа у електронском облику у управном, судском и другом поступку пред државним органом – ако је законом којим се уређује тај поступак прописана употреба електронског потписа.

Закон садржи одредбе о електронском и квалификованом електронском потпису, електронским сертификатима и сертификационим телима, правима, обавезама и одговорностима корисника и сертификационих тела, одредбе о надзору у спровођењу одредби закона и казнене одредбе.

Према закону, квалификовани електронски потпис, у односу на податке у електронском облику има исто правно дејство и доказну снагу као и својеручни потпис, односно својеручни потпис и печат, у односу на податке у папирном облику.

Да би био еквивалентан својеручном потпису, квалификовани електронски потпис мора да задовољи следеће законске услове:

- да је искључиво повезан са потписником;
- да недвосмислено идентификује потписника;
- да настаје коришћењем средстава којима потписник може самостално да управља и која су искључиво под надзором потписника;
- да је директно повезан са подацима на које се односи, и то на начин који недвосмислено омогућава увид у било коју измену изворних података;
- да је формиран средствима за формирање квалификованог електронског потписа;
- да се проверава на основу квалификованог електронског сертификата потписника.

Према законској дефиницији квалификовани електронски сертификат јесте електронски сертификат који је издат од стране сертификационог тела за издавање квалификованих електронских сертификата и садржи следеће податке:

- ознаку о томе да се ради о квалификованом електронском сертификату;
- скуп података који јединствено идентификује правно лице које издаје сертификат;
- скуп података који јединствено идентификује потписника;
- податке за проверу електронског потписа, који одговарају подацима за израду квалификованог електронског потписа а који су под контролом потписника;
- податке о почетку и крају важења електронског сертификата;
- идентификациону ознаку издатог електронског сертификата;
- квалификовани електронски потпис сертификационог тела које је издало квалификовани електронски сертификат;
- ограничења везана за употребу сертификата, ако их има.

За спровођење Закона надлежно је Министарство науке и заштите животне средине.

Подзаконска акта за спровођење Закона о електронском потпису. Усвојена су следећа подзаконска акта:

1. **Правилник о евиденцији сертификационих тела,**
2. **Правилник о Регистру сертификационих тела за издавање квалификованих електронских сертификата у Републици Србији,**
3. **Правилник о техничко – технолошким поступцима за формирање квалификованог електронског потписа и критеријумима које треба да испуне средства за формирање квалификованог електронског потписа,**
4. **Правилник о ближим условима за издавање квалификованих електронских сертификата,**

Правилник о евиденцији сертификационих тела. Овим правилником прописује се садржај и начин вођења евиденције сертификационих тела која обављају услуге издавања електронских сертификата на територији Републике Србије, начин подношења пријаве за упис у евиденцију, образац пријаве за упис у евиденцију, потребна документација уз пријаву, промена података и образац пријаве за упис промене. Правилник се односи на члан 15. Закона о електронском потпису по коме је сертификационо тело дужно да надлежном органу пријави почетак обављања услуга издавања електронских сертификата, најмање 15 дана пре почетка рада.

Правилник о Регистру сертификационих тела за издавање квалификованих електронских сертификата у Републици Србији. Овим Правилником прописује се садржај и начин вођења регистра сертификационих тела која издају квалификоване електронске сертификате у Републици Србији, начин подношења захтева за упис у Регистар, потребна документација која се прилаже уз захтев, образац захтева, као и начин објављивања података из Регистра. Регистар води Министарство науке и заштите животне средине у папирном и електронском облику. Регистар у електронском облику, потписан квалификованим електронским потписом Министарства је јавно доступан на Интернет страни Министарства.

Правилник о техничко – технолошким поступцима за формирање квалификованог електронског потписа и критеријумима које треба да испуне средства за формирање квалификованог електронског потписа. Овим правилником прописују се техничко – технолошки поступци за формирање квалификованог електронског потписа, критеријуми које треба да испуне средства за формирање и проверу квалификованог електронског потписа, као и начин размене потписаних електронских докумената, поступак формирања и провере квалификованих електронских сертификата и друга техничка питања од значаја за спровођење Закона. Правилником су прописани одговарајући међународни стандарди и препоруке са којима морају да буду у складу поступци за формирање квалификованог електронског потписа, као и критеријуми које треба да испуњавају средства за формирање и проверу квалификованог електронског потписа.

Правилник о ближим условима за издавање квалификованих електронских сертификата. Овим Правилником прописују се критеријуми које морају да испуне сертификациона тела која издају квалификоване електронске сертификате, као и начин провере њихове испуњености. Проверу испуњености критеријума за издавање квалификованих електронских сертификата врши Министарство науке и заштите животне средине непосредно, односно други субјекат коме је Министарство поверило наведене послове. Издавање квалификованих електронских сертификата у смислу Закона и овог правилника, подразумева формирање и додељивање квалификованих електронских сертификата корисницима, односно пружање услуга сертификације.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Законом се уређују права на приступ информацијама од јавног значаја којима располажу органи јавне власти, ради остварења и заштите интереса јавности да зна, и остварења слободног демократског поретка и отвореног друштва. Ради остварења права, Законом се установљава Повереник за информације од јавног значаја, као самосталан државни орган, независан у вршењу своје надлежности. Информација од јавног значаја, у смислу овог закона, јесте информација којом располаже орган јавне власти, настала у раду или у вези са радом органа јавне власти, садржана у одређеном документу, а односи се на све оно о чему јавност има оправдан интерес да зна.

Да би се нека информација сматрала информацијом од јавног значаја није битно да ли је извор информације орган јавне власти или које друго лице, није битан носач информација (папир, трака, филм, електронски медији и сл.) на коме се налази документ који садржи информацију, датум настанка информације, начин сазнавања информације, нити су битна друга слична својства информације.

Према закону, свако има право да му се информација од јавног значаја учини доступном тако што ће му се омогућити увид у документ који садржи информацију од јавног значаја, право на копију тог документа, као и право да му се, на захтев, копија документа упути поштом, факсом, електронском поштом или на други начин.

Орган власти издаје копију документа (фотокопију, аудио копију, видео копију, дигиталну копију и сл.) који садржи тражену информацију у облику у којем се информација налази.

Државни орган, према закону, има обавезу да спроведе обуку запослених која се односи на следеће теме: садржину, обим и значај права на приступ информацијама, поступак остваривања права, поступање са носачима информација, њихово одржавање и чување, искључење одговорности извора информације, као и врсте података које је државни орган дужан да објављује.

Закон о регистрацији привредних субјеката. Закон се примењује од првог јануара 2005. године. Законом се уређују услови, предмет и поступак регистрације у Регистар привредних субјеката, као и начин вођења Регистра привредних субјеката. Регистар привредних субјеката у смислу Закона јесте јединствена, централна, јавна, електронска база података о привредним субјектима, формирана за територију Републике Србије, у коју се подаци уносе и чувају, у складу са законом.

Једно од основних начела регистрације јесте доступност. Према овом начелу се приступ Регистру обезбеђује електронским путем и на други прописани начин, ради регистрације, увида у Регистар и издавања извода из Регистра.

У Регистар се региструју: предузетник; ортачко друштво; командитно друштво; друштво са ограниченом одговорношћу, акционарско друштво; задруга и задружни савез; други субјекат који се, у складу са законом, региструје у регистар.

Приступ Регистру, ради увида, подношења пријава и захтева за издавање извода и копија из Регистра, Регистратор обезбеђује преко Агенције а целодневни приступ Регистру обезбеђује преко интернета.

У складу са законом Агенција обезбеђује електронску повезаност Регистра са другим регистрима или базама података који се воде у републици Србији или изван Републике Србије.

Повезаност Регистра са државним органима и организацијама обезбеђује се кроз телекомуникациону мрежу или путем компјутерских медија.

Агенција остварује сарадњу са државним органима и организацијама у циљу стварања услова за издавање јединственог идентификационог броја за привредне субјекте.

Према закону, регистрациона пријава се подноси електронским путем тако што њен подносилац уноси податке у прописани образац објављен на интернет страни Агенције, а документацију која се прилаже уз регистрациону пријаву доставља у електронској форми на електронску адресу Агенције. Регистровани подаци се објављују на интернет страни Агенције (<http://www1.apr.sr.gov.yu/apr.public/>) истог дана када је донето решење којим се захтев из регистрационе пријаве усваја.

Усвајањем Закона одговора се на захтев Европске уније за успостављањем једноставног, модернизованог и интегрисаног система регистрације.

Кривични законик. Усвојен је 29. септембра 2005. године. Усвајањем овог закона кривично правна материја је заокружена и усклађена са међународним конвенцијама. Законом су на једном месту обухваћена сва кривична дела и уведен је већи број кривичних дела које наше законодавство није познавало. Нова кривична дела, између осталог, односе се на компјутерски криминал, заштиту ауторских права и др. Тако, на пример, **кривична дела против безбедности рачунарских података** (Глава двадесет седам, чланови 298. – 304. Закона), су:

- оштећење рачунарских података и програма,
- рачунарска шпијунажа,
- прављење и уношење рачунарских вируса,
- рачунарска превара,
- неовлашћени приступ заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података,
- спречавање и ограничавање приступа јавној рачунарској мрежи,
- неовлашћено коришћење рачунара или рачунарске мреже.

Кривична дела против интелектуалне својине регулисана су у Глави двадесет где, између осталих, Закон предвиђа два кривична дела релевантна за ову област:

- неовлашћено искоришћавање ауторског дела или предмета сродног права (чл. 199.),
- неовлашћено уклањање или мењање електронске информације о ауторском и сродним правима (чл. 200.).

Глава четрнаест, између осталих, садржи четири кривична дела релевантна за област **кривичних дела против слобода и права човека и грађанина:**

- повреда тајности писама и других пошиљки (чл. 142.) (“**ко повреди тајност електронске поште или другог средстава за телекомуникацију**, казниће се новчаном казном или затвором до две године”),
- неовлашћено прислушкивање и снимање (чл. 143),
- неовлашћено фотографисање (чл. 144),
- неовлашћено прикупљање личних података (чл. 146).

Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала. Усвојен је 15. јула 2005. године. Овим законом образују се специјализовани државни органи ради откривања, кривичног гоњења и суђења за:

1. кривична дела против безбедности рачунарских података одређена кривичним законом;
2. кривична дела против интелектуалне својине, имовине и правног саобраћаја код којих се као објекат или средство извршења кривичног дела јављају рачунари,

рачунарске мреже, рачунарски подаци, као и њихови производи у материјалном или електронском облику, ако број примерака ауторских дела прелази 500 или настала материјална штета прелази износ од 850.000 динара.

У Окружном јавном тужилаштву у Београду које је надлежно за територију Србије, овим законом се образује посебно Одељење за борбу против високотехнолошког криминала (Посебно тужилаштво). Републички јавни тужилац именује на четири године Посебног тужиоца из реда јавних тужилаца и заменика, који руководи овим Одељењем и који може бити поново биран на ту функцију. С циљем обављања послова органа унутрашњих послова у вези са кривичним делима у области високотехнолошког криминала у МУП-у се образује Служба за борбу против високотехнолошког криминала. У Окружном суду у Београду који је надлежан у првом степену за поступање у овим предметима за територију Републике Србије, образује се Веће за борбу против високотехнолошког криминала.

Европска конвенција о сајбер криминалу. Ову Конвенцију је СЦГ потписала априла 2005. године, међутим још је није ратификовала.

Уредба о утврђивању кућних бројева, означавању зграда бројевима и означавању назива насељених места, улица и тргова. Уредбом је уређено вођење Регистра кућних бројева, назива улица и тргова (Адресни регистар), као део јединствене евиденције просторних јединица. Адресни Регистар је један од најважнијих регистара у информационом систему Републике, јер подаци који га чине представљају основу за формирање многих информационих система државних органа. Због таквог његовог значаја, Регистар чини саставни део заједничке базе података информационог система Републике Србије.

Вођење Регистра обавља надлежна организациона јединица Републичког геодетског завода у општини, односно граду – Служба за катастар непокретности.

У Регистар кућних бројева уносе се: кућни бројеви у насељеном месту; кућни бројеви у улици, односно тргу; раније утврђени кућни бројеви са датумом настале промене, матични број и назив катастарске општине; број катастарске парцеле. У регистар улица и тргова уносе се: матични број и назив општине; матични број и назив насељеног места; матични број улице и назив улице, односно трга; ранији назив улице, односно трга са датумом настале промене.

Закон о стандардизацији. Закон регулише област стандардизације. Усвојен је на савезном нивоу. Предложена решења не задовољавају захтеве технолошког напретка, нити препоруке ЕУ за ову област.

Закон о телекомуникацијама. Област телекомуникационих услуга је регулисана Законом о телекомуникацијама ("Службени гласник РС", бр. 44/03 и 36/06). Овај закон је омогућио формирање новог регулаторног тела (Агенције за телекомуникације) и инструмената за подстицање конкуренције. Управни одбор овог тела је основан у мају 2005. одлуком Народне Скупштине Републике Србије. Закон је делимично усклађен с Првим европским телекомуникационим оквиром. Одговарајући прописи за његову примену су у фази израде у оквиру Агенције за телекомуникације. Права потрошача и развезивање локалне петље су теме које ће бити детаљно обрађене у оквиру Стратегије развоја телекомуникација која ће бити припремљена у оквиру Агенције у сарадњи са свим кључним актерима, што ће допринети усклађивању ове области с прописима ЕУ.

Регулаторна функција Агенције за телекомуникације обезбеђује да отвореност тржишта не прерасте у одсуство правила понашања његових учесника.

Надлежности Агенције су:

- Издавање дозвола
- Нумерација
- Могућност регулисања тарифа
- Интерконекција
- Универзални сервис
- Контрола закупа линија

У области радиокомуникација Агенција за телекомуникације има надлежности пре свега у управљању радиофреквенцијским спектром односно доделом и коришћењем радиофреквенција. Питање програмског садржаја је у надлежности Републичке радиодифузионе агенције. Поступак издавања дозвола за емитовање дефинисан је координираним поступком обе агенције по принципу две дозволе – један шалтер.

Закон о јавном информисању. Закон о јавном информисању је први закон у Републици Србији који дефинише интернет као јавно гласило. Према овом закону, у јавна гласила спадају новине, радио и телевизијски програми, новинске агенције, интернет и остала електронска издања наведених јавних гласила, као и други извори јавних информација који користе речи, слике и звуке за објављивања идеја, информација и мишљења који су намењени јавном емитовању и које ће користити неограничен број корисника.

Закон о радиодифузији. Радиодифузна проблематика у Републици Србији регулисана је Законом о радиодифузији, Законом о јавном информисању и Законом о телекомуникацијама. Закон о радиодифузији је усвојен у јулу 2002. године. Закон је омогућио успостављање независне Републичке радиодифузне Агенције као главног регулативног тела које је овлашћено да надзире емитере и додељује дозволе за емитовање.

Закон о оглашавању. Закон о оглашавању регулише емитовање реклама путем традиционалних медија (новине, радио, ТВ), билборда, телефоном и факсом.

Закон о личној карти. Закон о личној карти усвојен је 14.07.2006. године. Члан 7 Закона прописује податке који се уносе у личну карту. То су:

- презиме,
- име,
- пол,
- дан, месец и година рођења,
- место, општина и држава рођења,
- јединствени матични број грађанина,
- слике биометријских података (фотографија, отисак прста и потпис)
- датум издавања личне карте са роком важења

У члану 8 Закона прописује се да образац личне карте садржи простор за контактни микроконтролер и простор за машински читљиву зону за потребе аутоматског читавања података у коју се уносе сви претходни подаци проширени подацима о држављанству, пребивалишту и адреси стана, јединственом матичном броју родитеља имаоца исправе.

3.3 Степен развоја информационог друштва

Не постоје показатељи степена развоја информационог друштва у Србији, односно Војводини који су аналогни показатељима који се користе у земљама ЕУ. На сајту Републичког завода за информатику и интернет доступна је информација о релаизацији пројекта *Статистички индикатори развоја*. Према расположивим информацијама пројекат је започет 01.06.2005. и завршен 01.01.2006. На сајту постоји кратак опис пројекта, али не постоје детаљније информације о резултатима.

Ауторима је било доступно истраживање под насловом "Интернет на длану", које је за потребе компаније Телеком а.д. 2005. године урадио Центар за слободне изборе и демократију (CeSID) и које обухвата територију Републике Србије. У овом истраживању постоје одређени елементи који указују на степен развоја информационог друштва у Србији.

По резултатима истраживања познавање рада на рачунару унутар домаћинства 2005. године у Србији било је следеће: за 55% домаћинства бар неко од чланова домаћинства познаје рад на рачунару а за 44% домаћинства нико не зна да користи рачунар. Интернет користи 35% испитаника, од тога 66% користи интернет од куће, 28% са посла или факултета и 6% у играоницама и кафеима. Старосна структура људи који користе интернет је: 32% млађих од 20 година, 20% између 21 и 26 година, 17% од 26 до 30 година, 17% од 31 до 40 година, 8% 41 до 60 година и 6% старији од 60 година. Интернет се најчешће користи у вечерњим и ноћним терминима док се најмање користи од 15 до 17 часова. Најзаступљенији начин повезивања на Интернет је модемски преко дигиталне централе 55% и модемски преко аналогне централе 26%. 41% испитаника истакло је да Интернет користи свакодневно док 13% ретко. Од корисника који не користе Интернет 29% не користи зато што нема рачунар, 7% зато што нема техничке могућности а 53% зато што их то не интересује.

3.4. Електронски јавни сервиси

Од дванаест јавних сервиса које ЕУ дефинише за грађане, у Србији постоји пет сервиса. Од постојећих сервиса интерактивну комуникацију (преузимање формулара) омогућују сервиси:

- пријава пореза,
- јавне библиотеке, и
- матичне књиге.

Сервис за претрагу радних места омогућује само доступност информацијама (преглед слободних радних места). Поред тога, у неким оштинама постоји имплементиран сервис за издавање грађевинских дозвола. Степен имплементације варира од доступности информација до двосмерне интеракције (процесирање формулара и аутентификација). Не постоји ни један сервис који пружа пуну подршку (прихватање, одлучивање, испорука/плаћање).

Од осам сервиса које ЕУ дефинише за пословне субјекте, у Србији је имплементирано шест. Од постојећих сервиса интерактивну комуникацију омогућују следећи сервиси:

- Регистрација фирме

- Јавне набавке (омогућено преузимање програма за електронску евиденцију јавних набавки)

Доступност информацијама пружају следећи јавни сервиси:

- Доприноси за запослене,
- Порези и таксе,
- Порез на додату вредност,
- Статистика.

Органи управе АПВ обезбеђују одређене електронске сервисе из своје надлежности. Највећи број сервиса обезбеђује само доступност информацијама. Одређени број органа управе омогућује и преузимање формулара. Ни један орган управе Покрајине не обезбеђује сервис који пружа пуну подршку.

3.5. Надлежности за национални ниво развоја информационог друштва и еУправе

Тренутно постоје два основна документа који се баве надлежностима за национални ниво еУправе у Републици Србији. Први је документ **Стратегија реформе државне управе у Републици Србији** усвојен новембра 2004. године. Овим документом изражена је политичка воља за реформу државне управе, на основу примене информационих и комуникационих технологија (ИКТ). Такође, дефинисане су смернице према којима процеси функционисања и методологија примене информационих и комуникационих технологија треба да постану основа за комплетну реформу државне управе и изражен став да прописе у области информационих технологија треба ускладити са законодавством ЕУ. Други документ, чије је усвајање току, је **Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији** [11] (упућен на усвајање Влади 11.08.2006. године), који обухвата, између осталог, и надлежности за развој еУправе. Документ даје сажет преглед постојећег стања и предлоге за делегирање надлежности у оквиру одељка **3. Институционални оквир за развој информационог друштва**.

Политика/стратегија. За дефинисање политике/стратегије развоја електронске управе данас у Србији не постоји изричита законска надлежност ни код једног државног органа нити тела, на националном нивоу. За дефинисање политике/стратегије развоја информационог друштва надлежно је Министарство науке и заштите животне средине. Стратешко управљање реформом државне управе поверено је Владином Савету за реформу државне управе, на чијем је челу председник Владе, а у чији састав улазе министри кључних министарстава. На оперативном нивоу, управљање реформама је поверено Министарству за државну управу и локалну самоуправу. Републички завод за информатику и Интернет, као посебна организација, надлежан је за унапређивање, развој и функционисање информационог система државних органа, локалне самоуправе и јавних служби.

Координација. У Србији не постоји ни једно међуресорско тело на националном нивоу које је надлежно да координира активности на развоју информационог друштва и електронске управе у националним оквирима. Међуресорска тела нису институционализована ни на нивоу надлежних органа, каква је пракса у појединим земљама. Не постоји ни заједничко тело Министарства науке и заштите животне средине, Републичког завода за информатику и интернет и Управе за заједничке послове републичких органа, ради усклађивања годишњих планова и програма рада у овој области.

Имплементација. За имплементацију пројеката од заједничког значаја (рачунарска мрежа државних органа, Интернет домен државних органа) задужена је Управа за заједничке послове републичких органа, Сектор за информатику, телекомуникације и Интернет. Имплементацију пројеката од значаја за поједине државне органе врше ИКТ сектори односно друге организационе јединице у појединим државним органима. Имплементацију појединих пројеката у државним органима пружају и ИКТ компаније, на основу уговора.

Подршка. За техничку подршку имплементацији пројеката од заједничког значаја (рачунарска мрежа државних органа, Интернет домен државних органа) као и за пружање ИКТ подршке републичким органима задужена је Управа за заједничке послове републичких органа, Сектор за информатику, телекомуникације и Интернет. Техничка подршка остварује се у и у оквиру ИКТ сектора у појединим државним органима. Подршку пружају и ИКТ компаније, на основу уговора. Министарство науке и заштите животне средине, је надлежно за обезбеђивање инфраструктуре за имплементацију технологије електронског потписа, у складу са Законом о електронском потпису.

Надзор. Не постоји посебна институција за надзор. Финансијски надзор се реализује путем управе за јавне набавке на основу Закона о јавним набавкама. Предвиђа се да ревизију пословања државних органа, укључујући и надлежне органе за ИКТ врши Државна ревизорска институција, као самосталан и независан државни орган, одговоран Народној Скупштини Републике Србије. Ова институција треба да започне са радом током 2006. године.

Заштита података. За стручне послове из домена заштите података задужен је Републички завод за информатику и интернет. Не постоји институција/тело на националном нивоу која је надлежна за приватност података. Посебно је важно напоменути да се Закон о електронском потпису практично не примењује и да још увек не постоји потребна инфраструктура за његову примену на државном нивоу.

Остали учесници. У оквиру Привредне коморе Србије и Привредне коморе Београда постоје Удружења за информатичку делатност, која се превасходно баве праћењем активности у области ИСТ као привредне делатности. У оквиру Сталне Конференције градова и општина формирана је Комисија за развој информационих система са задатком да иницира активности и прати стање у овој области у јединицама локалне самоуправе. Постоји и Друштво за информатику Србије, као непрофитна невладина организација.

У закључним разматрањима одељка 3. документа **Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији** дати су следећи предлози који се односе на надлежности за развој информационог друштва и еУправе:

- Формирање **једне** институције која би имала сва потребна овлашћења за управљање напорима у изградњи информационог друштва.
- На стратешком нивоу Владин Савет за реформу државне управе управља развојем информационог друштва и увођењем електронске управе као једног од најзначајнијег сегмента реформе државне управе. Активности на оперативном нивоу координира стручно тело које би се образовало на нивоу надлежне институције.

3.6. Надлежности за регионални/локални ниво развоја информационог друштва и еУправе

И овде се два иста основна документа баве надлежностима за регионални/локални ниво у Републици Србији. Први је документ **Стратегија реформе државне управе у Републици Србији** који у одељку 4.5. *Увођење информационих технологија* наводи заједнички информациони систем Владе Републике Србије, информационе системе органа државне управе и информационе системе локалне самоуправе, али нема експлицитне дефиниције нивоа надлежности. Регионални/покрајински ниво се не спомиње у контексту улоге ИКТ. Други документ **Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији** разматра надлежности експлицитно у оквиру одељака **3. Институционални оквир за развој информационог друштва** и имплицитно у оквиру одељка **6. Е-управа**. Не предвиђају се институције на регионалном/локалном нивоу нити се на било који начин помиње термин Покрајина, али се у одељку 6.4.1. *Принципи реализације е-управе* експлицитно наводи принцип аутономије у развоју: “Сваки државни орган или јавна организација може аутономно да се развија и управља својим подсистемом према претходно договореним стандардима е-управе и националном плану развоја.”

Политика/стратегија. У разматраним документима није дефинисан начин на који регионални/локални ниво управе учествује у креирању политике и стратегије развоја информационог друштва и еУправе. На основу анализе може се закључити да експлицитно учешће регионалног/локалног нивоа у овим активностима није предвиђено.

Координација. Први документ не разматра делегирање надлежности за послове координације. Други документ предлаже да Владин Савет за реформу државне управе на стратешком нивоу управља развојем информационог друштва и увођењем електронске управе а да активности на оперативном нивоу координира стручно тело које би се образовало на нивоу надлежне институције (предвиђена **једна** институција на централном нивоу). Регионални/покрајински ниво се не спомиње у контексту координације.

Имплементација. Први документ не дефинише надлежности у имплементацији. Други документ у одељку 6.4.1. *Принципи реализације е-управе* кроз принцип аутономије у развоју предвиђа аутономност у развоју уз поштовање претходно договорених стандарда за све државне органе или јавне организације. Поред тога, документ у одељку 6.4.5. *Стратешко партнерство кључних учесника* као кључне учеснике наводи (без експлицитног повезивања са имплементацијом):

- републичку владу,
- локалне самоуправе,
- цивилно друштво,
- привреду,
- академске/научне заједнице,
- ИКТ сектор.

Регионални/локални ниво се не спомиње експлицитно.

Подршка. Први документ не дефинише надлежности у подршци. Други документ у одељку 6.4.5. *Стратешко партнерство кључних учесника* као кључне учеснике наводи (без експлицитног повезивања са подршком):

- републичку владу,

- локалне самоуправе,
- цивилно друштво,
- привреду,
- академске/научне заједнице,
- ИКТ сектор.

Регионални/локални ниво се не спомиње.

Надзор. Први документ не дефинише надлежности у надзору. У другом документу се предвиђа да ревизију пословања државних органа, укључујући и надлежне органе за ИКТ врши Државна ревизорска институција, као самосталан и независан државни орган, одговоран Народној Скупштини Републике Србије. Није предвиђено да регионални/локални ниво на било који начин учествује у надзору.

Заштита података. Ни једним од два документа није предвиђено да регионални/локални ниво на било који начин учествује у заштити података.

Остали учесници. Први документ не разматра учеснике. Други документ у одељку 6.4.5. *Стратешко партнерство кључних учесника* као кључне учеснике наводи (без експлицитног повезивања са подршком):

- републичку владу,
- локалне самоуправе,
- цивилно друштво,
- привреду,
- академске/научне заједнице,
- ИКТ сектор.

Регионални/локални ниво се не спомиње.

Закључна разматрања одељка 3. документа **Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији** не предвиђају делегирање надлежности на нивое регионалне/локалне управе.

У овом тренутку не постоје документи усвојени на нивоу АПВ којима су дефинисане надлежности за развој информационог друштва и еУправе у Аутономној Покрајини Војводини. Предвиђено је да се развој информационог друштва и еУправе у Аутономној Покрајини Војводини реализује кроз развојни програм Е-Војводина, усвојен од стране Извршног Већа, чија је реализација започета децембра 2005. године. Акционим планом развојног програма Е-Војводина, између осталог, предвиђена је израда и усвајање документа који ће бити основа за дефинисање надлежности у оквиру Покрајине.

3.7. Техничко-технолошка инфраструктура

Стање техничко-технолошке инфраструктуре анализира се кроз следеће елементе:

- Комуникациона инфраструктура
- Хардверска инфраструктура
- Софтверска инфраструктура.

Комуникациона инфраструктура. Под комуникационом инфраструктуром подразумевају се локалне рачунарске мреже органа управе и инфраструктура за повезивање локалних рачунарских мрежа. У овом тренутку готово све институције органа

управе на нивоу Републике имају решено питање локалних рачунарских мрежа. Према информацијама расположивим на сајту Републичког завода за информатику и интернет, у току је реализација пилот пројекта *Модел интерне рачунарске мреже ДО Републике Србије као безбедног колаборативног радног окружења*. Пројекат је започет 02.06.2006 а на поменутом сајту нису доступни подаци о року његовог завршетка. Основни задатак пилот пројекта био је да се на Microsoft платформи и најсавременијим софтверским производима из домена office алата, колаборације и безбедности изгради функционално, безбедно и комфортно окружење намењено обављању свакодневних активности стандардне канцеларије државних органа Републике Србије.

У Аутономној Покрајини Војводини, у оквиру пројекта Е-Војводина, у току је реализација пројекта којим ће се изградити савремена локална рачунарска мрежа у објектима Скупштине и Извршног Већа АПВ и дефинисати модел повезивања дислоцираних објеката покрајинских органа управе, као и органа локалне самоуправе и других корисника [35,36]. Овим пројектом је предвиђена реализација јединствене физичке комуникационе инфраструктуре коју ће да користе све организација које су смештене у објектима Извршног већа и Скупштине. Како се организације-корисници налазе у различитим односима према власнику мрежне инфраструктуре, тј. према Извршном већу и Скупштини Аутономне Покрајине Војводине, пројектом је предвиђено креирање приватних мрежних инфраструктура организације-корисника на логичком нивоу. За имплементацију логичке архитектуре мрежне инфраструктуре Извршног већа и Скупштине користи се технологија виртуелних локалних рачунарских мрежа (VLAN) у комбинацији са хијерархијским приватним IP адресирањем.

Пројектом јединствене мрежне инфраструктуре објеката Извршног већа и Скупштине АП Војводине предвиђена је реализација локалне рачунарске мреже објеката као и два додатна модула:

- Модул за везу са Интернетом и јавном телефонском мрежом који локалну рачунарску мрежу објеката повезује на Интернет, посредством перманентне везе преко локалног интернет провајдера, и реализује услугу *dial-in* приступа ауторизованим корисницима.
- Модул за везу са дислоцираним деловима организација-корисника који служи да повеже организацију-корисника са својим географски удаљеним деловима.

У оквиру модула за везу са дислоцираним деловима организација-корисника се налазе рутер и комуникациона опрема која је потребна за остваривање веза.

Везе које се остварују путем овог модула могу бити сталне или повремене. Сталне везе се могу остварити само преко преносне инфраструктуре која је власништво организације-корисника или веза изнајмљених од телекомуникационог провајдера искључиво у ту сврху, повремене везе се могу реализовати кроз мрежу телекомуникационог провајдера само са унапред дефинисаних локација.

Овај модул обезбеђује сигуран приступ у приватну мрежу организације-корисника њиховим дислоцираним деловима. Клијенти из дислоцираних делова, посредством овог модула, директно приступају VLAN-у организације-корисника којој припадају. Дислоцираним делови организације-корисника је дозвољен директан приступ само одговарајућем VLAN-у организације-корисника.

Очекује се да овај инфраструктурни објекат буде завршен и пуштен у рад до краја 2006. године.

Органи управе на територији Републике Србије и Аутономне Покрајине Војводине не располажу сопственом физичком инфраструктуром за пренос података. Једини провајдер телекомуникационих услуга чија жична комуникациона инфраструктура покрива територију Републике Србије, односно Аутономне Покрајине Војводине је “Телеком Србија”. Провајдер телекомуникационих услуга располаже следећим комуникационим технологијама:

Класична телефонска мрежа (POTS – Plain Old Telephone Service) – Основне карактеристике су јој: помоћу ње се остварује повремена веза (*dial-in*), базира се на комунтацији кола (*circuit-switched*), веома велика доступност сервиса, комуникација је аналогна и веома подложна грешкама, пропусни опсег максимално 56 kb/s, дуго трајање фазе успоставе везе, тарифира се на бази временског трајања везе и географске удаљености. Она представља могуће решење за повезивање дислоцираних делова који немају потребу за перманентном везом и преносом велике количине података.

ISDN (Integrated Services Digital Network) – Помоћу ње се остварује повремена веза (*dial-in*), базира се на комунтацији кола (*circuit-switched*), велика доступност сервиса, комуникација је дигитална, пропусни опсег је 64kb/s или 128kb/s, кратко трајање фазе успоставе везе, тарифира се на бази временског трајања везе и географске удаљености. Она представља веома добро решење за повезивање дислоцираних делова који немају потребу за перманентном везом и преносом велике количине података.

Дигитална изнајмљена линија (Digital Leased Line) – Основне карактеристике су јој: помоћу ње се остварује стална (перманентна) веза, базира се на дигиталној активној преносној инфраструктури провајдера или само на коришћењу пасивне инфраструктуре провајдера, тренутно мала доступност сервиса, комуникација је дигитална, пропусни опсег се креће од 64kb/s до 622Mb/s, не постоји фаза успоставе везе, тарифира се у зависности од пропусног опсега и географске удаљености. Она представља добро решење за повезивање дислоцираних делова који имају потребу за перманентном везом и преносом велике количине података.

Frame Relay – Основне карактеристике су јој: помоћу ње се остварује стална (перманентна) веза, базира се на комунтацији пакета (*packet-switched*), добра доступност сервиса, комуникација је дигитална, пропусни опсег се креће од 64kb/s до 34Mb/s, не постоји фаза успоставе везе, тарифира се у зависности од пропусног опсега. Она представља веома добро решење за повезивање дислоцираних делова који имају потребу за перманентном везом и преносом велике количине података.

„Телеком Србија“ својим корисницима нуди и више типова VPN услуга:

- **Dial VPN** – Ова услуга нуди се преко SMIN мреже и обезбеђује проток кроз телефонску мрежу до 128 kb/s
- **L2 VPN** (директан приступ) – Услуга омогућује да се на другом слоју OSI модела за Ethernet саобраћај гарантује проток. Опције услуге су веза тачка-тачка („Е-вод“) и виртуелна Ethernet мрежа („Е-локална мрежа“). Могућа је комбинација прикључака на FR/ATM мрежи и L2 IP VPN мрежи.
- **L3 VPN** (BGP VPN услуга негарантованог квалитета са директним приступом) – обезбеђена сигурност али се не гарантује квалитет услуге.

Услуге мобилне телефоније, потребне за приступ сервисима еУправе путем мобилних уређаја, тренутно нуде два провајдера у Србији, "Телеком Србија" а.д. и Мобі 63 који је купила норвешка компанија Telenor. Расположиви су GSM и GPRS сервиси.

Хардверска инфраструктура. У органима управе Републике Србије, односно АПВ, најзаступљенија је платформа персоналних рачунара. Клијентска страна је искључиво на персоналним рачунарима. За серверске апликације, поред персоналних рачунара, у неким органима управе постоје и mainframe рачунари. Постојао је низ програма кроз које су ресорни органи управе (министарства, Покарјински секретаријати) набављали персоналне рачунаре за институције из свог ресора.

У органима покрајинске управе тренутно постоји око 700 РС рачунара, и око 360 штампача и око 30 скенера. Не постоје mainframe рачунари, а наведени персонални рачунари се користе и за клијентске и за серверске функције.

Софтверска инфраструктура. Влада Републике Србије има потписане стратешке уговоре о сарадњи са компанијама Microsoft , Oracle и IBM. Највећи број институција из домена управе користи управо софтверску опрему наведених компанија, што значи да су у органима управе присутне технологије .NET и J2EE као две доминантне технологије у свету. Решења за апликативни софтвер се реализују на нивоу органа управе коришћењем наведених технологија.

Извор <http://www.arii.sr.gov.yu/> Републичког завода за информатику и интернет даје информације о активностима Завода које се односе на реализацију одређених софтверских елемената инфраструктурног карактера. Према наведеном извору окончани су пројекти:

- Прототип програмског система за пројектовање организације,
- Препоруке за израду WEB локација.

У току је израда следећих пројеката:

- Унапређивање, развој и стандардизација Web презентација државних органа,
- Речник података система е-Управе,
- База ИКТ ресурса у систему е-Управе,
- База ИКТ стандарда,
- Јединствени програмски систем за административно пословање,
- Извршење буџета и финансијско пословање,
- MS Office систем колаборације,
- Рад на даљину (пилот пројекат),
- е-Учење и даљинско учење,
- WEB локација Републичког завода за информатику и Интернет.

У плану је израда пројекта **Електронске јавне набавке (e-Procurement)**.

Наведени извор за пројекте даје само сажет опис за све наведене пројекте. Нема увида у било какве детаље ни о пројектима који се декларисани као окончани.

У покрајинским органима управе тренутно се од оперативних система на десктоп рачунарима користе само различите верзије оперативног система *Windows*, а од канцеларијских апликација користи се *Microsoft Office*. У оквиру програма Е-Војводина извршена је анализа софтверске архитектуре, интранет система и система јавних сервиса [37,38,39].

4. Основе за стратегију развоја еУправе у Аутономној Покрајини Војводини

Прелазак на електронско пословање у органима управе је процес који је, са једне стране неизбежан, а са друге стране веома сложен, скуп и често дуготрајан. Неизбежност је узрокована управо чињеницом да се свет налази у информатичкој ери и да ће без електронски подржаног пословања бити онемогућено било какво укључивање институција и појединаца у пословне процесе. Сложеност је последица предуслова потребних за прелазак на електронско пословање од којих су најважнији:

- организационо устројство,
- адекватна законска регулатива,
- техничко-технолошки ресурси,
- информациони ресурси, и
- људски ресурси.

Од изузетне је важности успостављање механизма за евалуацију резултата и праћење имплементације ради дефинисања корективних мера у овом сложеном процесу.

Стратегија примене ИКТ у јавној управи АПВ треба да омогући прелазак органа управе на електронско пословање, као и електронско пословање грађана и пословних субјеката са органима управе коришћењем одговарајућих јавних сервиса. Јавни сервиси, поред еУправе у ужем смислу, сагледавају се у области еПословања, еПољопривреде, еОбразовања, еЗдравства, еУрбанизма, итд. Узимајући у обзир надлежности покрајинских секретаријата, потребно је да сваки од секретаријата сачини свој план укључивања у еУправу којим би дефинисао јавне сервисе из своје надлежности за грађане и пословне субјекте.

Увођење ИКТ у јавну управу АПВ треба базирати на следећим поставкама:

- Аутономна Покрајина Војводина је стратешки опредељена за развој информационог друштва у складу са опредељењем Републике Србије за развој информационог друштва.
- Аутономна Покрајина Војводина је опредељена да у примени ИКТ и увођењу еУправе користи искуства и стандарде земаља Европске Уније.
- Аутономна Покрајина Војводина је стратешки опредељена за улагање посебних напора усмерених ка развоју информационог друштва на територији Покрајине.
- При развоју решења везаних за еУправу у Војводини мора се узети у обзир чињеница да је Аутономна Покрајина Војводина мултинационална средина, што захтева службену употребу више различитих језика и писама.

Стратегија треба да подржи развој ИКТ у Војводини кроз оријентацију на сопствена решења у еУправи, као пружање погодности у пословању за компаније које учествују у развоју еУправе и слично.

Стратегија се остварује кроз следеће активности:

- Креирање политике
- Координацију активности којима се спроводи политика на различитим нивоима управе
- Имплементацију
- Подршку

- Надзор
- Заштиту података

Стратегија се остварује координацијом активности на следећим нивоима

- Република
- Покрајина
- Локална самоуправа

Надлежности Републике Србије су детаљно размотрене у претходном поглављу. У овом поглављу биће дат предлог надлежности Покрајине и органа локалне самоуправе који територијално припадају АПВ.

4.1. Надлежности Покрајине за еУправу

Надлежности АПВ за примену ИКТ у органима управе и увођење еУправе односе се на све наведене активности. У наставку је дат детаљан опис надлежности Покрајине за реализацију ових активности.

4.1.1. Надлежности Покрајине за креирање политике

Креирање политике обухвата:

- Законску регулативу
- Стандардизацију
- Информационо-технолошку инфраструктуру
- Људске ресурсе
- Евалуацију резултата

Законска регулатива

Законска регулатива релевантна за увеђење еУправе обухвата законе који се односе на: јавност информација; заштиту приватних података; лична документа; државне информационе системе; електронске документе; електронски потпис итд. У претходном поглављу детаљно су приказани важећи закони у Републици Србији.

За успешно спровођење Стратегије неопходно је да покрајинска управа, пре свега, обезбеди спровођење важећих закона и да активно учествује у доношењу нових релевантних закона. Важан задатак Покрајине је да, у оквиру важеће и нове законске регулативе и својих надлежности, обезбеди спровођење Стратегије.

Стандардизација

Стандардизација у домену еУправе и увођења ИКТ подразумева процедуру прикупљања и коришћења релевантних стандарда, спецификација и технологија. Ови стандарди треба да обезбеде следеће основне карактеристике система јавне управе: **интероперабилност, безбедност, отвореност, флексибилност и скалабилност**. Стандарди треба да покрију пословне процесе и процедуре, као и техничко-технолошке аспекте у следећим основним категоријама:

- Кориснички интерфејс,
- Размена података и докумената,
- Веб базирани сервиси,

- Управљање садржајем и дефиниција метаподатака,
- Интеграција података,
- Управљање идентитетом,
- Мрежни стандарди,
- Стандарди који се односе на системске операције и надгледање,
- Стандарди за специфичне пословне области.

Увођење стандарда треба да буде засновано на коришћењу отворених стандарда, подршку постојећим стандардима и стимулацији коришћења верификованих стандарда.

Да би се обезбедиле основне карактеристике система јавне управе на свим нивоима (национални, покрајински и локални), потребно је процес увођења стандарда спроводити кроз одговарајуће посебно тело за стандардизацију у еУправи на нивоу Покрајине. Ово тело има обавезу да изврши координацију са националним и локалним нивоом управе и да обезбеди јавну доступност стандарда путем ИКТ.

Информационо-технолошка инфраструктура

Стратегија треба да дефинише начине обезбеђења информационо-технолошке инфраструктуре. Под обезбеђењем се подразумевају:

- Механизми за успостављања, одржавања и примене стандарда за сваку класу ресурса за потребе јавне управе. Стандарди се обезбеђују кроз тело за стандардизацију у еУправи и стручна тела за поједине категорије ресурса.
- Финансијско обезбеђење за прибављање ресурса. Финансије се обезбеђују из буџетских и осталих извора.

Информационо технолошка инфраструктура обухвата следеће основне класе ресурса:

- комуникациона мрежа,
- хардверски ресурси,
- софтверски ресурси, и
- информациони ресурси.

Комуникациона мрежа. Постоје два основна типа мрежне инфраструктуре намењене еУправи: приватна и јавна [35]. У земљама чланицама ЕУ мрежна инфраструктура која је подршка сервисима је најчешће реализована као приватна, али постоје изузеци.

У оквиру програма Е-Војводина тренутно је у фази имплементације пројекат који има за циљ реализовање јединствене локалне мрежне инфраструктуре у објектима Скупштине и Извршног Већа Аутономне Покрајине Војводине [36]. Такође је урађен ***Базни пројекат повезивања дислоцираних делова органа управе АП Војводине***. Основни циљ, који се постиже реализацијом ових пројекта, је обезбеђење мрежно комуникационих услова за коришћење сервиса интегрисаног информационог система органа управе Аутономне Покрајине Војводине за следеће кориснике:

- Органи управе Аутономне Покрајине Војводине смештени у објектима Скупштине и Извршног Већа Аутономне Покрајине Војводине
- Органи управе Аутономне Покрајине Војводине смештени изван објеката Скупштине и Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине;
- Органи локалних самоуправа на територији Аутономне Покрајине Војводине;
- Друге организације које имају потребу за коришћење сервиса органа управе Аутономне Покрајине Војводине.

Мрежа се реализује као приватна мрежа базирана на Интернет моделу са функцијама за подршку интерним мрежним сервисима, која подржава и сервисе који захтевају комуникацију са окружењем. Мрежна инфраструктура је објекат који се перманентно унапређује у складу са развојем система сервиса и мрежне технологије. Мрежа је саставни део мреже органа управе Републике Србије са којом се повезује на начин који заједно дефинишу Република и Покрајина.

За развој мрежне инфраструктуре покрајинских органа управе и обезбеђење повезивања локалне самоуправе на мрежу органа управе АПВ задужено је посебно тело на нивоу Покрајине.

Хардверски ресурси. Основна је претпоставка да еУправа може да захтева подршку различитим сервисима који као заједнички карактеристику имају рад у дистрибуираном мрежном окружењу. Различитост сервиса намеће потребу за укључивањем различитих врста хардверских ресурса. У овом контексту се под хардверским ресурсима подразумева рачунарска и периферна опрема опште намене, комуникациона опрема, као и специјализована рачунарска и периферна опрема за подршку сервиса еУправе. У оквиру платформе Е-Војводина усвајају се стандарди за хардверску опрему.

Препорука је да се набавка опреме врши у оквиру програма-пројекта за реализацију дефинисаног сервиса/групе сервиса еУправе. Пројектом се прецизно специфицира потребна опрема уз поштовање техничких захтева које поставља сервис и важећих стандарда у оквиру платформа Е-Војводина и/или међународних стандарда за специфицирани тип опреме.

Препоручује се координација набавке и коришћења опреме на нивоу Покрајине.

За реализацију набавке опреме органа покрајинске управе надлежна су одговарајућа тела органа управе.

Софтверски ресурси. Софтверски ресурси потребни за подршку еУправи се класификују на следеће компоненте:

- оперативни систем и десктоп апликације на радним станицама,
- серверски оперативни систем,
- систем за управљање базом података,
- апликациони сервер и систем за управљање садржајима.

Свака наведена компонента имплементирана је на две, тренутно доминантне софтверске технологије J2EE и .NET. Технологија .NET је власништво компаније Microsoft, док J2EE технологију нуди више произвођача софтвера. За .NET су расположива само комерцијално доступна (власничка) решења, док за J2EE постоје и власничка решења и јавно доступна решења. Обе технологије пружају пуну подршку за кључне концепте свих модерних web апликација на којима се базирају савремена решења еУправе (руковање XML документима, подршка за Web сервисе и портале) и задовољавају захтеве међусобне интероперабилности. Постојеће решења у органима покрајинске управе и профил расположивог кадра базирани су на Microsoft платформи. Са друге стране, у земљама ЕУ је све веће коришћење јавно доступне J2EE технологије и решења базираних на њој, што се оправдава првенствено широм расположивом подршком и, самим тим, независношћу од једног произвођача-власника софтверске опреме. Узимајући у обзир све наведене чињенице, технологије J2EE и .NET се могу равноправно и заједно користити у имплементацији еУправе.

При развоју решења за еУправу морају се узети у обзир и постојећа решења. Основни принцип треба да буде континуитет у развоју; постојећа решења се, у случају потребе, плански преводе на нове технологије, док се за нова решења одмах примењују нове технологије.

За планирање развоја софтверских ресурса покрајинских органа управе и размене података између покрајинских органа и органа локалне самоуправе задужено је посебно тело на нивоу Покрајине. Развој софтверских ресурса врши се кроз подршку еУправе.

Информациони ресурси. Под информационим ресурсима се подразумевају подаци који су потребни за обезбеђење функција јавне управе на територији АПВ. Обухватају податке који су јавно доступни (под дефинисаним условима) и приватне податке (у складу са одговарајућом законском регулативом). Податак се посматра као ресурс, што значи да је неопходно прецизно дефинисати услове његове доступности (шта од података обезбеђује управа, власништво над подацима и која су права за коришћење). За информационе ресурсе покрајинских органа управе, њихово класификовање по доступности и дефинисање услова за приступ подацима задужено је посебно тело на нивоу Покрајине.

Један од информационих ресурса од посебног значаја је база расположивих информационих ресурса АПВ. Ова база треба да буде јавно доступна и да садржи ажурне податке о комуникационој инфраструктури, хардверу, софтверу и ресурсима података расположивим у Војводини.

Људски ресурси. За успешну имплементацију ИКТ у органима јавне управе од пресудног значаја је капацитет људи да ове технологије користе. При томе се могу разликовати две основне категорије: запослени у јавној управи и грађани. Запослени у јавној управи се даље деле на кориснике система еУправе и професионалце у домену ИКТ чији је задатак техничка подршка систему еУправе. За сваку категорију запослених у јавној управи треба да постоје одговарајући програми перманентне едукације. За грађане би, такође, требало усвојити неки минимални ниво едукације у области ИКТ потребан за коришћење сервиса еУправе. За кориснике система еУправе и грађане добра основа је Европска рачунарска возачка дозвола (ECDL – European Computer Driving License).

За креирање програма едукације задужено је посебно тело на нивоу Покрајине. Спровођење програма едукације врши се кроз подршку еУправе.

Евалуација резултата. Потребно је дефинисати показатеље за евалуацију резултата спровођења стратегије. Неки могући показатељи су: приступ Интернету (грађани, привреда); коришћење Интернета за комуникацију са јавном управом (грађани, привреда). Овим показатељима су мери успешност примене ИКТ у реализацији електронских јавних сервиса. Такође је потребно дефинисати прецизне процедуре за праћење самог процеса увођење еУправе. Ове процедуре треба да обезбеде информације које ће омогућити успешну и економичну примену ИКТ у јавној управи. Њихова основна улога је стварање подлога за формулисање корективних мера у управљању Стратегијом.

За дефинисање показатеља и процедура евалуације задужено је посебно тело на нивоу Покрајине. За спровођење евалуације анагажују се професионалне институције.

4.1.2. Надлежности Покрајине за координацију

Покрајина је надлежна за активности координације развоја еУправе које се спроводе између различитих нивоа управе, као и различитих органа/институција управе на покрајинском нивоу. Координација се врши кроз платформу Е-Војводина.

4.1.3. Надлежности Покрајине за имплементацију

Имплементација подразумева спровођење активности којима се остварује усвојена стратегија за еУправу АПВ. За послове имплементације еУправе у АПВ задужено је посебно тело на нивоу Покрајине. Ово тело остварује сарадњу са:

- телом/телима задуженим за имплементацију на националном нивоу
- Телом/телима задуженим за имплементацију на нивоу локалне самоуправе.

4.1.4. Надлежности Покрајине за подршку

Подршка подразумева реализацију пројеката којима се обезбеђују сви ресурси за еУправу у АПВ. Послове подршке еУправе у АПВ обављају:

- Служба за опште и заједничке послове покрајинских органа
- ИТ службе у органима Скупштине и ИВ АПВ
- универзитетске/истраживачке институције из Војводине,
- ИКТ компаније.

Једна могућност, која је релативно честа пракса у земљама ЕУ, јесте да за послове подршке Покрајина формира посебну компанију за еУправу над којом има потребан ниво контроле. У земљама ЕУ такође постоји пракса оснивања посебних истраживачко-развојних центара при универзитетима за подршку развоју еУправе.

4.1.5. Надлежности Покрајине за финансијски надзор и праћење имплементације

Финансијски надзор над еУправом је на нивоу Скупштине Аутомне Покрајине Војводине. Финансијски надзор се односи на контролу начина трошења финансијских средстава за имплементацију еУправе. Праћење имплементације обухвата контролу реализације програма за еУправу. Финансијски надзор врше надлежна покрајинска тела. Праћење имплементације врши посебно тело на нивоу Покрајине у чији састав обавезно улазе представници надлежних покрајинских органа управе.

4.1.6. Надлежности Покрајине за заштиту података

Посебна покрајинска комисија за заштиту података задужена је за спровођење националне политике и техничких аспеката заштите података у Покрајини (покрајински и локални ниво управе).

4.2. Организација надлежности Покрајине за еУправу

Председник Извршног Већа је одговоран за политику и стратегију еУправе.

Постоје различити модели организације надлежности Покрајине за еУправу.

Један од њих је да се формира нови секретаријат надлежан за информационо друштво који је истовремено надлежан и за еУправу. Овај секретаријат треба да формира сва тела надлежна за еУправу (политика, координација, имплементација, подршка, заштита података).

Други модел је формирање сектора за еУправу у оквиру надлежног Секретаријата. Овај сектор треба да формира сва тела надлежна за еУправу (политика, координација, имплементација, подршка, заштита података).

Трећи модел организације је да се надлежности делегирају постојећим орагнима покрајинске управе у складу са њиховим основним надлежностима. Тако, на пример, надлежности за законску регулативу, део стандардизације (процедуре) и надзор над имплементацијом могу да се делегирају Секретаријату за прописе, управу и националне мањине; надлежности за стандардизацију (технички аспект), информационо-технолошку инфраструктуру и подршку Секретаријату за науку и технолошки развој; надлежност за људске ресурсе, део подршке и координацију Служби за опште и заједничке послове покрајинских органа; евалуација резултатата Здруженом одбору за евалуацију (представници свих органа покрајинске управе); имплементација Секретаријату за прописе, управу и националне мањине и Секретаријату за науку и технолошки развој; подршка Секретаријату за науку и технолошки развоја и Стручној служби ИВ; финансијски надзор Секретаријату за финансије; заштита података Секретаријату за прописе, управу и националне мањине и Секретаријату за науку и технолошки развој.

За све моделе организације координација се врши кроз платформу Е-Војводина.

4.3. Надлежности локалне самоуправе за еУправу у Аутономној Покрајини Војводини

Локална самоуправа у АПВ обухвата општине. Поред општина постоје и окрузи на територији АПВ који су републички органи управе. Надлежности локалне самоуправе за примену ИКТ у органима управе и увођење еУправе односе се на све наведене аспекте еУправе, при чему је надлежност овог нивоа власти усмерена ка развоју локалне еУправе и повезивању са покрајинским и националним нивоом управе. Узимајући у обзир надлежности општина и округа, послови еУправе на локалном нивоу се првенствено реализују у општинама.

4.3.1. Надлежности локалне управе за политику

Општински савет за еУправу је тело чија је надлежност креирање политике развоја еУправе на нивоу општине. Усклађивање локалних програма еУправе са покрајинским програмима се остварује кроз платформу Е-Војводина.

4.3.2. Надлежности локалне управе за координацију

За развој еУправе на локалном нивоу координација се остварује хоризонтално међу општинама на територији АПВ и вертикално са надлежним органима покрајинске управе. Међуопштинску координацију остварује Међуопштинска савет за еУправу чији су чланови представници општина.

4.3.3. Надлежности локалне управе за имплементацију

За имплементација еУправе на нивоу општине задужена је општинска администрација.

4.3.4. Надлежности локалне управе за подршку

Подршка подразумева реализацију пројеката којима се обезбеђују сви ресурси за еУправу у општини. Послове подршке еУправе у општини обављају:

- стручне службе општине,
- ИТ службе у органима општине,
- универзитетске/истраживачке институције из Војводине,
- ИКТ компаније.

4.3.5. Надлежности локалне управе за финансијски надзор и праћење имплементације

Финансијски надзор врше надлежна општинска тела. Праћење имплементације врши посебно тело на нивоу општине.

4.3.6. Надлежности локалне управе за заштиту података

У сарадњи са покрајинском комисијом за заштиту података спроводи се заштита података на локалном нивоу управе.

Коришћена литература

Документи који се односе еУправу и информационо друштво у земљама ЕУ

1. Лисабонска Агенда, Лисабон 2000
http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm
2. eEurope 2002, http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2002/index_en.htm
3. eEurope 2005, http://europa.eu.int/information_society/eeurope/2005/index_en.htm
4. i2010, [http://europa.eu.int/information_society/eeurope/i2010/introduction/index_en.htm /](http://europa.eu.int/information_society/eeurope/i2010/introduction/index_en.htm/)
5. eTen, http://europa.eu.int/information_society/activities/eten/projects/index_en.htm
6. FP5 Program: User friendly information society, <http://cordis.europa.eu/fp5/>
7. FP6 Програм: преглед области из информационог друштва,
<http://cordis.europa.eu/fp6/ist.htm>
8. **eGovernment in the Member States of the European Union**,
<http://ec.europa.eu/idabc/en/document/5094/254>
9. **European Interoperability Framework**, <http://europa.eu.int/idabc/en/document/3761>
10. **White Paper on Enterprise Architecture**, Данско Министарство за науку технологију и иновацију, 2003, <http://www.oio.dk/files/whitepaper.pdf>

Документи који се односе на стање у Републици Србији

11. **Стратегија развоја информационог друштва у Србији**, Министарство за науку и заштиту животне средине, август, 2006.
12. **Закон о информационом систему Републике Србије**, “Службени гласник РС”, бр:12/96
13. **Уредба о Програму развоја информационог система Републике Србије у 1997 години**, “Службени гласник РС”, бр:3/97
14. **Уредба о Програму развоја и функционисања информационог система Републике Србије у 1998. години**, “Службени гласник РС”, бр:17/98
15. **Уредба о Програму развоја и функционисања информационог система Републике Србије у 2000. години**, “Службени гласник РС”, бр:10/00
16. **Уредба о утврђивању Програма развоја и функционисања информационог система Републике Србије у 2001. години**, “Службени гласник РС”, бр:58/2001
17. **Упутство за израду и усвајање пројеката информационог система органа управе**, “Службени гласник СРС”, бр: 49/89
18. **Уредба о обезбеђивању и заштити информационог система државних органа**, “Службени гласник СРС”, бр: 41/90
19. **Закон о мерним јединицама и мерилима**, "Службени лист СРЈ", бр. 80/94, 83/94, 28/96 и 12/98
20. **Стратегија реформе државне управе у Републици Србији**, новембар 2004
21. **Закон о електронском потпису**, “Службени гласник РС”, бр: 135/04
22. **Подзаконска акта за спровођење Закона о електронском потпису**, “Службени гласник РС”, бр: 48/05
23. **Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја**, „Службени гласник РС”, бр. 120/04
24. **Закон о регистрацији привредних субјеката**, „Службени гласник РС”, бр. 55/04
25. **Кривични законик**, “Службени гласник РС”, бр: 85/05,
26. **Европска конвенција о сајбер криминалу**, Будимпешта, 2001.

27. **Уредба о утврђивању кућних бројева, означавању зграда бројевима и означавању назива насељених места, улица и тргова “Службени гласник РС”**, бр: 110/03, 137/04.
28. **Закон о стандардизацији**, "Службени лист СРЈ", бр. 30/96, 59/98, 70/01 и 8/03
29. **Закон о телекомуникацијама**, "Службени гласник РС", бр. 44/03 и 36/06
30. **Закон о јавном информисању**, "Службени гласник РС", бр. 43/03 и 61/05
31. **Закон о радиодифузији**, "Службени гласник РС", бр. 42/02 и 97/04
32. **Закон о оглашавању**, "Службени гласник РС", бр. 79/05
33. **Закон о личној карти**, "Службени гласник РС", бр. 62/06
34. **Завод за информатику и интернет**, <http://www.arii.sr.gov.yu/>

Пројекти из програма Е-Војводина

35. **Базни пројекат повезивања дислоцираних делова органа управе АП Војводине**, Факултет техничких наука Нови Сад, 2006.
36. **Пројекат рачунарске мреже Извршног већа и Скупштине Аутономне Покрајине Војводине**, Факултет техничких наука, Нови Сад, 2006.
37. **Пројекат: Софтверска архитектура за Е-Војводину**, Факултет техничких наука, Нови Сад, 2006.
38. **Пројекат: Спецификација информационих захтева интранет система Скупштине и Извршног већа АПВ**, Факултет техничких наука, Нови Сад, 2006.
39. **Пројекат: Спецификација информационих захтева јавних сервиса система Е-Војводина**, Факултет техничких наука, Нови Сад, 2006.
40. **Иницијатива за увођење концепта е-управе у органе покрајинске управе и органе локалне самоуправе на територији АП Војводине**, 01 Број 09-5/03, Скупштина АП Војводине, 2003.